

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Fiktivní rekonstrukce historického jádra Českých Budějovic

Fictitious reconstruction of the historical
center in Czech Budejovice

Vypracovala: Gabriela Humlová
Vedoucí práce: doc. PaedDr. Radko Chodura, CSc.

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této diplomové práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalení plagiátů.

V Českých Budějovicích dne.....

.....

Gabriela Humlová

Poděkování: Tímto bych chtěla poděkovat panu doc. PaedDr. Radko Chodurovi, CSc za trpělivé a odborné vedení mé bakalářské práce, za podnětné připomínky a poskytnuté materiály ke studiu. Dále bych chtěla poděkovat vedení Základní umělecké školy na Piaristickém náměstí a paní Mgr. Václavě Štěpánové za ochotnou spolupráci.

Abstrakt

Cílem mé bakalářské práce bylo popsat architektonický vývoj vybraných staveb historického jádra Českých Budějovic pomocí odborné literatury a dochovaných záznamů, dle kterých dokumentovala architektonický vývoj vybraných staveb na základě jejich historické cennosti. Též jsem se zaměřila na protiklad historických staveb, tedy na stavby na z konce 19. a století následujícího, které se vyznačují často nevyvážeností zdobných prvků.

Praktická část obsahuje studijní kresby k vybraným stavbám, které jsou založeny na dokumentaci a teoretické části mé bakalářské práce. Praktická část dále obsahuje didaktickou část zaměřenou na žáky prvního stupně. V této didaktické části jsem zjišťovala, jak žáci prvního stupně vnímají architekturu a zda prvky ze slohově daného období dokážou správně použít. Rámcově byla sledována též i míra fantazie a expresivity.

Klíčová slova: architektura v dětských očích, umělecké slohy, architektonické články, České Budějovice

HUMLOVÁ, Gabriela. *Fiktivní rekonstrukce historického jádra Českých Budějovic*. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita. Vedoucí práce doc. PaedDr. Radko Chodura, CSc.

Abstract

The theoretical part of my thesis was to describe the architectural evolution of selected buildings of the historic centre of the town České Budějovic (Budweiss) using professional literature and preserved records, according to which documented the architectural evolution of selected buildings based on their historical valuables. I also focused on historic buildings from the late 19th century and the next buildings, which are often characterized by imbalances of decorative elements.

The practical part comprise study drawings of selected buildings, which are based on the documentation and the theoretical part of my thesis. The practical part includes didactic part, which is focused at pupils in the first grade. In this didactic part, I identify how students perceive the architecture and if they could used architectural elements correctly. Also I was monitoring the level of imagination and expressiveness of the drawings from the pupils.

Keywords: architecture in the eyes of children, styles, architectural elements, České Budějovice (Budweiss)

OBSAH

Úvod.....	9
I. Teoretická část.....	11
1 Založení Českých Budějovic.....	12
1.1 Historický vývoj	13
1.2 Půdorys města.....	13
1.3 Stavební vývoj Českých Budějovic.....	14
1.3.1 České Budějovice v počátcích gotiky	14
1.3.2 České Budějovice za renesance	15
1.3.3 České Budějovice za baroka	15
1.3.4 České Budějovice za klasicismu a empíru	15
1.3.5 Druhá polovina 19. století a počátek 20. století	16
2 Stavební vývoj vybraných staveb historického jádra.....	17
2.1 Radnice.....	17
2.1.1 Gotická fáze radnice	17
2.1.2 Renesanční fáze radnice	18
2.1.3 Barokní fáze radnice	18
2.1.4 Dnešní podoba radnice	19
2.2 Bývalý dominikánský klášter a kostel Obětování Panny Marie	21
2.2.1 Kostel Obětování Panny Marie	22
2.2.1.1 Gotická fáze kostela	22
2.2.1.2 Barokní fáze kostela	26
2.2.2 Bývalý dominikánský klášter	26
2.2.2.1 Gotická fáze kláštera	26
2.2.2.2 Barokní fáze kláštera	27
2.2.2.3 Dnešní podoba kostela obětování Panny Marie a bývalého dominikánského kláštera	27
2.3 Bývalá Českobudějovická záložna	28
2.3.1 Barokní fáze záložny	29
2.3.2 Pozdně klasicistní fáze záložny	29
2.3.3 Novorenesanční fáze záložny	29
2.3.4 Funkcionální fáze bývalé záložny	30
2.4 Masné krámy.....	31

2.4.1	Renesanční fáze masných krámů	31
2.4.2	Empírová fáze masných krámů	32
2.4.3	Dnešní podoba masných krámů	32
2.5	Palác Včela.....	33
2.5.1	Renesanční fáze	33
2.5.2	Neorenesanční fáze paláce Včely	33
2.6	Bývalá spořitelna.....	36
2.6.1	Goticko-renesanční fáze bývalé České spořitelny	36
2.6.2	Dnešní podoba bývalé spořitelny	37
3	Dítě a architektura	41
3.1	Specifika psychologického vývoje žáků mladšího školního věku	41
3.2	Výtvarný vývoj mladšího školního věku	42
3.3	Funkce umění v životě dítěte	43
3.4.	Architektura ve vzdělávacím procesu	45
II.	Didaktická část	47
4	Působení architektury na člověka	48
4.1	Radnice.....	49
4.2	Bývalý dominikánský klášter a kostel Obětování Panny Marie.....	50
4.3	Bývalá českobudějovická záložna.....	50
4.4	Masné krámy.....	51
4.5.	Palác Včela.....	51
4.6	Bývalá spořitelna.....	52
5	Práce s dětmi na základní umělecké škole	52
5.1	Stanovení cílů	53
5.1.1	Cíle	53
5.1.2	Výběr vzorku	53
5.1.3	Metoda	54
5.2	Průběh práce s dětmi	55
5.3	Rozbor výtvarných prací.....	56
5.3.1	První skupina	56
5.3.2	Druhá skupina	58
5.4	Závěr didaktické části	61
	Závěr.....	63
	Zdroje	65

Seznam použité literatury	65
Jiné zdroje	66
Elektronické zdroje.....	67
Seznam příloh	68
Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části.....	68
Přílohy II. Kresby.....	68
Přílohy III. Fotodokumentace k didaktické části	69
Přílohy	70
Obrazový materiál k teoretické části.....	70
Kresby.....	79
Fotodokumentace didaktické části	92
Zdroje obrazových příloh teoretické části.....	114

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma Fiktivní rekonstrukce historického jádra Českých Budějovic, jelikož toto město, kde žiji celý svůj dosavadní život, dobře znám. Chci poukázat na bohatou stavební historii rozvíjející se od konce 13. století, která se nám bohužel z části nedochovala, a vzácné památky v historickém jádru města.

Ke stavebnímu rozvoji napomohla historická událost, že České Budějovice se staly královským městem a tím se jim dostalo i množství privilegií, spojených s tímto titulem. Během historie bylo městu dáno přes 50 těchto privilegií, která pomohla hospodářskému vývoji města. Privilegia stojící za zmínku, která městu napomohla k rozvoji, bylo například ustanovení Karla IV. z roku 1351, které nařizovalo obchodníkům jedoucím z Freistadtu do Čech povinnost zastavit na tři dny v Českých Budějovicích a vyložit zde své zboží. Druhým ustanovením bylo zajmout své dlužníky, dokud nezaplatí a soud mohl probíhat jen v Českých Budějovicích. Důležité také bylo právo mílové, které ničilo konkurenci kolem města anebo například i privilegia osvobozující českobudějovické měšťany od placení mýta v některých okolních městech.¹ Všechna tato městská privilegia, ale i další, napomohla rozvoji, který se odrazil i ve stavební činnosti měšťanů.

Stavební rozmach zapříčinil, že nejstarších cenných památek se nám dochovalo velmi málo. Do podoby města zasáhla klasicistní přestavba na konci 18. století a na začátku 19. století, poté ještě zásahy, které spadají do počátku 20. století. Přesto České Budějovice v tomto ohledu měly veliké štěstí. Již od poloviny 19. století se počítalo s urbanistickými změnami, města v této době přicházela o své poslední části středověkých opevnění a to zejména opevnění městských bran, které celá staletí dotvářela podobu města. Často se stavěly nové čtvrti s širokými ulicemi napodobující bulváry v Paříži. Jedinými pozůstatky tohoto stavebního rozvoje v památkovém jádru města je například dům na nároží ulice Karla IV. a ulice Kněžské. V historickém jádru se jedná naštěstí jen o výjimky a ne o celé ulice. S tímto souvisí další fakt, že v době historizujících slohů vznikaly stavby, které postrádají historickou cenu, ale někdy svou až přemírou zdobnosti vzbuzují ve veřejnosti opačný dojem. Proto jsem se v teoretické části mé bakalářské práce

¹ Kol. *Encyklopedie Českých Budějovic*. České Budějovice: Nebe, 1998, s. 258.

zaměřila na cenné historické památky a stavby, které postrádají smysl určitého uměleckého slohu. Poukazují na tento problém popisem stavebního vývoje vybraných objektů, popsáním prvků použitých v dané době a jejich dnešní podobě a vyslovením vlastního názoru, jak stavebně řešená budova zapadá do dnešní podoby města.

Praktická část mé bakalářské práce se zaměří na fiktivní rekonstrukci historického jádra. Fiktivní rekonstrukci dokumentuji na studijních kresbách, které mají za úkol popsání stavebních hmot daných budov. Kresby vycházejí z dochovaných dokumentů, fotografií a z mé teoretické části práce. Jelikož jsem si uvědomila, že samotný popis historického jádra by byl velice obsáhlý, rozhodla jsem se pro výběr staveb, které podle mého názoru stojí za bližší poznání, vzhledem k stavebně historické cennosti a bohatému stavebnímu vývoji, nebo naopak stavby, které mnohdy veřejnost považuje za cenné a tím je pomyslně staví na stejnou pozici jako historicky cenné budovy.

Dále se zaměřuji na práci se žáky mladšího školního věku, kteří téma fiktivní rekonstrukce rozpracovali ve svých výtvarných pracích. Důvodem, proč jsem si vybrala práci se žáky, je můj zájem zjistit, jak děti vnímají architekturu kolem sebe a jak s ní dokážou pracovat v rámci svých představ, a jestli ji vnímají jen jako určitou hmotu, která je obklopuje nebo jako téma, ve kterém mohou otevřít cestu své fantazii. Práce se zaměřuje více na popis průběhu práce a na rozbor žákovských prací, než na faktické poznatky, které jim budou předány na začátku hodiny.

Při psaní práce se opírám především o odbornou literaturu k daným stavbám. Příkladem může být publikace od kolektivu autorů *Encyklopedie Českých Budějovic* nebo o knihu zaměřenou více na historii od Jiřího Kuthana *Gotická architektura v jižních Čechách*.

I. Teoretická část

1 Založení Českých Budějovic

Vznik Českých Budějovic se datuje k roku 1265. První zmínky o jejich vyměřování pochází již z roku 1263 a to v zápisu dochovaném v klášteře Zlatá Koruna, který byl téhož roku založen. Další zmínka pochází z roku 1616 z Registru Václava Března, kde se píše v roce 1263 „*pan Hirzo neb Hyrš, rytíř, purkrabě na Zvíkově, za Přemysla, krále toho jména druhého, rozkázáním krále pána svého v Budějovicích, nebyvši ještě město, nežli městečko neohrožené, klášter vyměřoval.*“²

Další informace jsou dohledatelné i v Balbínově přípisu: „*Juxtaliteras originales in curia Budvicensi 1265*“.³ O založení Českých Budějovic je zmínka i v opisu českobudějovického písaře Petříka pocházející z 16. století: „*Předal dne 10. března roku 1265 rytíř Hirzo ve jménu svého pána, krále českého, dominikánům pozemek pro postavení kláštera v místě blízko Budějovic (tj. starých), kde má být zbudováno nové město*“.⁴

České Budějovice byly založeny Přemyslem Otakarem II., a to z několika důvodů. Jedním z nejpodstatnějších důvodů byla zřejmě rozpínavost feudálů v jižních Čechách, především rodu Vítkovců. Dalším důvodem byla potřeba vytvoření pevností, přes které by vedla cesta do Rakous a z toho vyplývající utužení vzájemných vztahů a obchodu. Úkolem založit město České Budějovice Přemysl Otakar II. pověřil zvíkovského purkrabí Hirza, jež je někdy v literatuře zmiňován také jako Hyrš.

Blízké okolí zakládaného města bylo sice osídleno již dříve, z důvodu špatného terénu se však nerozšířilo k soutoku obou zdejších řek, Malše a Vltavy. Přemysl Otakar II. se nákladných investic, které zdejší nehostinná krajina vyžadovala, nezalekl. Chápal, že jsou bohatě vyváženy strategickou pozicí mezi dvěma řekami, jež měly budoucí město částečně chránit.

Vyměřování města probíhalo již před rokem 1265. Dokládá to text v Registru Václava Března. Již v roce 1265 stála první obydlí, z toho je zřejmé, že plánování ulic a parcel, stejně jako úprava terénu, musela proběhnout dříve. V této době byla v rámci

² KUTHAN, Jiří.. *Gotická architektura v jižních Čechách: Zakladatelské dílo Přemysla Otakara II.* 1. vydání. Praha: Academia, 1975, s. 160.

³ Tamtéž, s. 160.

⁴ Tamtéž, s. 160.

odvodňovacích prací vybudována mimo jiné také dodnes dochovaná Mlýnská stoka. Nedaleko soutoku Malše a Vltavy, zhruba v místech dnešní Pražské třídy, stála již před založením Českých Budějovic osada Budivojovice. Založil ji Budivoj v první polovině 13. století. Území dostal od Přemysla Otakara I. za své věrné služby. Poté osadu zdědil Budivojův syn Čech. Rod zde však nepanoval příliš dlouho, jelikož mu král za tuto osadu nabídl pozemky ve Velešíně.⁵

1.1 Historický vývoj

Během staletí se České Budějovice změnily téměř k nepoznání. Z malého středověkého opevněného města vznikla metropole jižních Čech. Když pohlédneme na historické jádro, nalezneme pozůstatky staveb z počátků budování města. Jsou to však jen malé fragmenty. Podoba dnešních Českých Budějovic pochází pouze z malé části z období baroka, většina budov se dochovala až se slohů následujících.

Město se měnilo z mnoha důvodů. Rekonstrukce a přestavby byly většinou vynuceny dobovými okolnostmi (rozvoj infrastruktury apod.) a požárů. Jedním z nejničivějších požárů vypukl 24. července 1641, který zničil téměř tři čtvrtiny města. Stejně tak se na utváření města podílely rozmary modernizace. Nejkrutějšími zásahy do zástavby historického jádra se podepsaly historizující slohy a nástup secese. Novým domům musely ustoupit staré, historicky cenné budovy, které tu stály po staletí. Tyto domy se často kromě stavebního slohu vymykají historickému jádru svou výškou, kdy vystupují z jeho přirozeného panoramatu.

1.2 Půdorys města

⁵ KUTHAN, Jiří. *Gotická architektura v jižních Čechách: Zakladatelské dílo Přemysla Otakara II.* 1. vydání. Praha: Academia, 1975, s. 159.

Základní půdorys historického centra Českých Budějovic je dán čtvercovým náměstím o rozloze 1,7 ha, v současnosti pojmenovaným po Přemyslu Otakaru II. Svou dispozicí je druhým největším čtvercovým náměstím měst České republiky.⁶ Náměstí je stále přirozenou dominantou města. Z každého rohu náměstí vychází dvě na sebe navzájem kolmé ulice. Návrh a realizace byla provedena v pravouhlém řádu, do tzv. šachovnicového půdorysu.

Na mapách jsou zakresleny podél náměstí úzké parcely, které se vyznačují svým protáhlým tvarem. Šířka těchto parcel nepřesahovala 8 metrů. Na každé straně náměstí bylo rozmístěno 13 až 14 domů, protože při plánování půdorysu se purkrabí Hirzo držel rytmu stavebních bloků. Mezi těmito domy bylo původně ponecháváno místo, tzv. soutka⁷, byla to úzká ulička mezi dvěma domy nebo ploty. Její funkce byla často protipožární (oddělovala domy), popř. v ní byl umístěn kanál. Soutky se začaly zaplňovat až později, kdy měšťané nezadržitelně začali rozšiřovat své domy.

1.3 Stavební vývoj Českých Budějovic

1.3.1 České Budějovice v počátcích gotiky

Z gotiky se nám v Českých Budějovicích mnoho památek nedochovalo. V podstatě lze nalézt pouze fragmenty z několika staveb, například arkády nárožního domu v ulici Piaristické a náměstí Přemysla Otakara II. či některé prvky dominikánského kláštera a část kostela Obětování Panny Marie. Vzácná ukázka měšťanského domu je dům Jana Kaliny. Podle Jiřího Kuthana⁸ se domy ve 13. a 14. století stavěly především ze dřeva nebo hrázděného zdiva. K přesnému určení datace jednotlivých budov by pomohlo například podsklepení měšťanských domů, které se ale z obavy z nebezpečí vysoké hladiny spodní vody nebudovalo. Z tohoto důvodu je velmi obtížné určit, z jakého období tyto stavby

⁶ Pozn. Největší čtvercové náměstí se nachází ve Vysokém Mýtě, o velikosti 2 ha.

⁷ [Srov.] DUDÁK, Vladislav a kol. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2000, s. 896.

⁸ [Srov.] KUTHAN, Jiří. Založení Českých Budějovic. In: *Gotická architektura v jižních Čechách*. Praha: Academia, 1975. Kapitola 7., s. 158-167.

pochází.

1.3.2 České Budějovice za renesance

Období renesance pro město znamenalo, jak hospodářský, tak i s ním spojený stavební rozkvět. Dle Pavla a Šamánkové⁹ bylo na náměstí renesančně přestavěno přibližně 25 domů a od základů téměř 13. Do tohoto období spadá výstavba několik historiky významných staveb, bohužel některé z nich se již nedochovaly. Mezi dodnes zachované stavby tohoto období patří například radnice, Černá věž a Masné krámy s empírovým zásahem. Dalšími stavbami s renesančním vzhledem je dům na rohu náměstí Přemysla Otakara II. a Kanovnické ulice čp. 253, který byl přestavěn k datu 1568. Dále též dům Kneisslův dům z roku 1557 stojící na rohu Kanovnické a Kněžské ulice se zajímavým sgrafitem. Ve městě by se našlo dále několik domů s renesančním zásahem a dochovanými renesančními sgrafity. Na rozmezí renesance a baroka vznikl kapucínský klášter s kostelem sv. Anny, jehož základní kámen byl položen roku 1615 a řadí se do doby manýrismu.

1.3.3 České Budějovice za baroka

V období baroka si město prošlo stavebními proměnami v menším rozsahu. Mezi nově vzniklé patří přestavba radnice, jejíž podoba jen s menšími úpravami se nám dochovala dodnes. Po požáru roku 1641, musela být přestavěna katedrála sv. Mikuláše. Do tohoto období spadá i částečná přestavba dominikánského kláštera. Dále pár měšťanských domů.

1.3.4 České Budějovice za klasicismu a empíru

Nástup klasicismu pro město znamenal další změny. Jedná se o dobu, kdy bylo zrušeno roku 1781 nevolnictví, o období církevních reforem. Na popud Josefa II. za věrnost svému císaři a církvi si město vysloužilo založení biskupství. Svolení k tomuto počínu dal

⁹ [Srov.] PAVEL, Jakub a; Eva ŠAMÁNKOVÁ. *České Budějovice*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Odeon, 1979. s. 52.

roku 1785 papež Pius VI.¹⁰

Stavební rozvoj též nezhálel. Klasicistní úpravy se týkaly spíše měšťanských domů. První klasicistní čtyři domy byly postaveny v ulici Kanovnická, dále dům na náměstí Přemysla Otakara II. č. 23, domy v Krajinské ulici č. 21, 35 a 43 či v Kněžské ulici dům č. 4. Úprava těchto domů je klasicistní, ale pořád se zde můžeme setkat s pozůstatky baroka.

Empír, tzv. doba pozdního klasicismu se nesla ve znamení průmyslové revoluce, též se odrazila i ve stavebnictví, a to přestavbou středověkých měst na urbanistická centra. Následkem novější doby bylo bourání středověkých hradeb, aby se uvolnila místa novým domům a rušnějším domům a rušnějším ulicím.¹¹

Roku 1819 se započalo se stavbou Jihočeského divadla v ulici Dr. Stejskala a mnoha dalších objektů projektovaných Josefem Sandnerem, například zájezdní hostinec U Zelené ratolesti v Husově ulici č. 5 z roku 1831, dům stojící na rohu Piaristické a České ulici č. 47 a Mariánské kasárny na Mariánském náměstí č. 1. Dále staniční domek koněspřežky z roku 1830 v České ulici v místech dnešního gymnázia, který se nedochoval. Částečná přestavba Masných krámů.¹²

1.3.5 Druhá polovina 19. století a počátek 20. století

Druhá polovina 19. století se vyznačuje historizujícími styly, které už v historickém jádru nalezneme jen zřídka. Jedním z příkladů je Palác Včela z roku 1896 nacházející se na nároží náměstí Přemysla Otakara II. a ulice Karla IV. Palác Včela značně převyšuje okolní domy, což nápadně narušuje panorama náměstí. Dalším příkladem je secesní dům na rohu ulice Karla IV. a Kněžské ulice pocházejícího z roku 1915, též secesní dům na nároží náměstí Přemysla Otakara II. a Krajinské ulice. Dům Komerční banky č. 15 z roku 1913, který je slohově nezařaditelný nebo i obchodní dům Brouk & Babka z roku 1935 navrhnutý Dr. Ing. Karlem Chocholem. Všechny vyjmenované stavby značně narušují panorama historické zástavby města. Za zmínku stojí Reinerův dům v ulici Karla IV, stavba pocházející

¹⁰ [Srov.] Tamtéž, S. 81.

¹¹ [Srov.]. Kol. Klasicismus a empír. In: *Encyklopedie Českých Budějovic* [online]. © 1998-2015 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z :<http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/klasicismus-a-empir>

¹² [Srov.] Tamtéž.

z roku 1904 prezentuje secesi inspirovanou gotikou. Dům je dobrou ukázkou secesního slohu, který se ale nepokouší o žádnou velkolepost. Průčelí domu je minimálně zdobené, největší zdobný prvek tvoří zajímavá podoba oken a rostlinná ornamentika v druhém patře. Jediná více ozdobená část domu je štít, který je ovšem vysoko, takže na první pohled není vidět. Reinerův dům byl postaven na místo gotického domu podle návrhu Josefa Pfeffermanna¹³. Jinak je tomu u domu na nároží náměstí Přemysla Otakara II. a Krajinské ulice z roku 1902. Tento dům též inspirován secesí svou orientací a výškou nezapadá do panoramatu náměstí. Oproti Reinerovu domu působí nepatřičným dojmem.

2 Stavební vývoj vybraných staveb historického jádra

2.1 Radnice

Současná podoba radnice pochází z vrcholného baroka. Zásahu na dominantě budějovického náměstí má stavitel italského původu Anton Erhardt Martinelli. Byly zde nalezeny stavební prvky, které spadají až do poloviny 16. století.

2.1.1 Gotická fáze radnice

První zmínky o budově radnice se datují do druhé čtvrtiny 14. století, za vlády Přemyslovců. Stála na rohu dnešních ulic Radniční a Biskupské. Bohužel se však nedochovaly záznamy o její tehdejší podobě.

Zhruba na přelomu 15. století byla radnice přestěhována na roh náměstí Přemysla Otakara II., naproti nejstarší radnici. Do tzv. Knollova domu. Tehdy zde probíhaly výrazné stavební úpravy. Bohužel kromě pár fragmentů se nám téměř nic nedochovalo. V roce

¹³ [Srov.] BINDER, Milan a Jan SCHINKO. *Věže a věžičky Českých Budějovic aneb nejen Praha je stověžatá*. České Budějovice: Milan Binder, 2006, s. 17.

1514 byl k radnici připojen také vedlejší dům stojící vpravo tzv. Terczebuchovský.¹⁴

2.1.2 Renesanční fáze radnice

S další přestavbou radnice se započalo přibližně o století později, a to v roce 1555, dokončena byla o tři roky později. Na přestavbě se podílel stavitel Hans Spatz. Renesanční radnice byla původně jednopatrová s podloubím a nově k ní byla přistavena masivní nárožní věž s hodinami a obloučkovým štítem či atikou, ukončena masivní bání.

Vyobrazení renesanční radnice lze vidět ze západního pohledu na vedutě Českých Budějovic z roku 1712 (viz Přílohy I., obr. 1). Podobu radnice lze spatřit na nákresu požáru jižní strany náměstí Přemysla Otakara II. (viz Přílohy I., obr. 2). Snímek zobrazuje část stupňovitého štítu.¹⁵

Fasáda radnice byla zdobena sgrafitem.¹⁶ Po požáru roku 1641¹⁷ proběhla oprava objektu, ale už tehdy se začalo přemýšlet o přestavbě, která následovala přibližně po sto letech později.

2.1.3 Barokní fáze radnice

Skvost budějovického náměstí vznikl v období vrcholného baroka. Budova byla přestavěna v ucelenou stavbu. Jedním z hlavních důvodů, proč se k zásadním stavebním úpravám budovy radnice přistoupilo, byly následky ničivého požáru z poloviny 17. století, jež radnici z velké části poničil. Přestavby se ujal italský architekt Anton Erhardt Martinelli, ale dílo realizoval již odmítnutý polír Pavel Kolečný z Třeboně podle návrhů Antona Erhardta Martinelliho. Pavel Kolečný z Třeboně jako první nabídl návrh barokní radnice, ale nebyl vybrán. Hlavní část stavebních úprav proběhla v letech 1727 až 1730.¹⁸

¹⁴ [Srov.] Kol. Radnice. In: *Encyklopedie Českých Budějovic* [online]. © 1998-2015 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/radnice>

¹⁵ [Srov.] Tamtéž.

¹⁶ [Srov.] Tamtéž.

¹⁷ [Srov.] KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*. 1. díl. Praha: Libri, 2009, s. 203.

¹⁸ [Srov.] Kol. *Encyklopedie Českých Budějovic*. České Budějovice: Nebe, 1998, s. 408-409.

A. E. Martinelli se nechal inspirovat rakouským barokem, proto podoba průčelí působí klasicistním dojmem, kde nenalezneme známku po snaze rozpořívání stavby.¹⁹ Při přestavbě na barokní radnici byla zbourána hranolová věž na nároží, na jejímž místě vznikla nově trojlodní vstupní hala, v které vede schodiště do prvního patra, kde barokní malíři zanechali cenou památku v radní a soudní síni. Schodiště místo obyčejného zábradlí zdobí balustrády a celý přízemní prostor je zaklenut na silných pilířích. Na malířskou výzdobu radní a soudní síně byl povolán Jan Adam Schöpfung, který vyzdobil síň freskou na téma Šalamounova soudu, kterou vytvořil v letech 1729 až 1730. Freska se vyznačuje barevností a strojeností, celkově na jeho díle je poznat bavorský vliv.²⁰ V téže době bylo k radnici přistavěno křídlo ze strany Radniční ulice otevřené do dvora pavlačí na konzolách.²¹

2.1.4 Dnešní podoba radnice

Pokud se vejeme na náměstí z východní strany a podívá se západním směrem, první co upoutá je radnice, budova výjimečná svou velikostí, honosností i ucelenou stavební formou. Dnešní podoba radnice až na pozdější úpravy a dostavby, které proběhly v pozdějším období a to převážně na nádvoří radnice, pochází z vrcholného baroka. Barva fasády je bílo modrá, kde zadní plán má bílý nátěr a vystupující části fasády modrý, aby se zvýraznily nosící a nesené prvky.

Přízemí radnice zdobí pásová bosáž v bílé omítce. Dále jí zdobí kamenné portály, které umožňují přes podloubí vjezd do dvou průjezdů, což je zajímavé, protože A. E. Martinelli upustil od navyknutého střídání arkád. Kamenné edikulové²² portály jsou zaklenuty do valeného oblouku a jen decentně zdobené. Kolem oblouku je orámování

¹⁹ [Srov.] Tamtéž, s. 409.

²⁰ [Srov.] Kol. Radnice. In: *Encyklopedie Českých Budějovic* [online]. © 1998-2015 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/radnice>

²¹ [Srov.] KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*. 1. díl. Praha: Libri, 2009, s. 206.

²² [Srov.] DUDÁK, Vladislav a kol. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2000, s. 232.

s naznačenými trojúhelníky v rozích. Na vnějších okrajích portálů jsou výstupkem naznačené pilastry, ozdobené nahoře drobnými volutami. Nad římsou portálů vynikají úseky římsy stočené do voluty směrem do stran. Do jinak zastavěného podloubí propouští světlo řada šesti oken.

Od prvního až do posledního patra je fasáda nepatrně členěna pomocí svislých a vodorovných lizén. Lizény jsou přesně ve středu fasády přerušeny výraznou ozdobu radnice tvořenou ze znaků Českých zemí, podoby městského znaku z roku 1648, vznik znaku datuje Karel Kibic v knize *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska* k roku 1730. Dominantou výzdoby je znak Čech zasazený do červeného pole, vedle něhož po obou stranách jsou znaky Moravy a Slezska. V kartuších umístěných vedle znaků Moravy a Slezska jsou výjevy z římských dějin. Druhé patro tvoří řada přerušovaných oken s oslíma ušima a ozdobným prvkem nad oknem. Pod římsou je umístěn pás, do kterého jsou zasazeny čtyři gotické chrliče v podobě okřídlených draků, které vytvořil mědikovec Andreas Greillinger. Mezi dvěma středními chrliči je zdobený pásový dekor ve tvaru pravidelných pletenců.²³

Nad římsou je posazena nízká atika členěna pilastry do sloupců, která tvoří stejnou rovinu jako okolní domy, čímž radnice podstatně nenarušuje panorama. Nad atikou se tyčí tři věžičky, prostřední zřetelně převyšuje obě okrajové. Před prostřední věžičkou, na které jsou hodiny, stojí barokní štít s tympanonem, jež je ukončen volutami. Štít je svisle členěn pilastry. Uprostřed mezi nimi je usazené okno a po stranách ve výklencích se nachází dva obrazy Statečnosti a Věrnosti v šerosvitné technice.²⁴ Zhotovitelem těchto obrazů byl štukatér Bernhard Tham. Na vrcholu štítu v rozích tympanonu stojí dvě vázy. Poslední výrazný ozdobný prvek radniční fasády představují čtyři velké sochy usazené na atice. O sochařskou výzdobu se zasloužil Josef Dietrich, který se při jejich tvorbě nechal inspirovat měšťanskými ctnostmi: Spravedlnost, Statečnosti Moudrost a Opatrnost²⁵ (viz Přílohy I., obr. 3).

V Období klasicismu proběhla úprava nádvoří, kde stálo městské vězení (viz Přílohy I., obr. 4).

²³ [Srov.] BINDER, Milan a Jan SCHINKO. *Věže a věžičky Českých Budějovic aneb nejen Praha je stověžatá*. České Budějovice: Milan Binder, 2006, s. 18.

²⁴ [Srov.] Tamtéž.

²⁵ [Srov.] Kol. *Encyklopedie Českých Budějovic*. České Budějovice: Nebe, 1998, s. 409.

K barokní radnici byla později roku 1905 připojena vedlejší novostavba z roku 1878 č. 2, která byla zrealizována podle projektu Thomase Shwarze. Radnice si prošla ve 20. století třemi opravami a nevyhnula se stavebním zásahům, které se týkaly už jen dvorní části. Roku 1983 opět prošla rozsáhlou rekonstrukcí, a to podle návrhu dvou architektů Čestmíra Luhana a Jana Pravdy.²⁶ V roce 1995 například byla na prostřední věž instalována zvonkohra. O dva roky později proběhla stavba nového radničního křídla, podle projektu architektů Michala Kohouta a Zdeňka Jirana.²⁷ Nové křídlo tím architektů provedl v jednoduchém stylu nenápadně horizontálně členěném. Novostavba nezapadá do historického nádvoří, přesto není takovým zásahem jako výstavba nové věže v roce 2000. Nová věž, tzv. technická věž²⁸ působí rušivým dojmem. Technickou věž připojili ke staršímu západnímu traktu radnice a třemi můstky nad sebou ke křídlu postavenému v roce 1997 (viz Přílohy I., obr. 5).

2.2 Bývalý dominikánský klášter a kostel Obětování Panny Marie

Dominikánský klášter byl založen řeholním Řádem bratří kazatelů²⁹ ve stejné době jako samotné město a dokončen ve 14. století. Na stavbě se projevil gotický základ, který se dobře zachoval, a zásah barokní přestavby. Dále se zde projevil v nepatrné míře rokokový sloh a novogotický styl.

Klášterní komplex nezískal svou dispozici u městských hradeb náhodou. K tomuto jevu docházelo často z hospodářsko-politických důvodů. Správa města musela ručit za udržování hradeb, což pro město tvořilo velké náklady. Při zakládání nových měst někdy docházelo k vyměření pozemku pro klášterní budovy s kostelem u hradeb.³⁰ O propůjčený

²⁶ KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*. 1. díl. Praha: Libri, 2009, s. 206.

²⁷ Kol. *Encyklopedie Českých Budějovic*. České Budějovice: Nebe, 1998, s. 409.

²⁸ BINDER, Milan a Jan SCHINKO. *Věže a věžičky Českých Budějovic aneb nejen Praha je stověžatá*. České Budějovice: Milan Binder, 2006, s. 20.

²⁹ Pozn. Kazatelský a misijní řád založený roku 1215. Pojmenován podle zakladatele svatého Dominika Guzmána žijícího mezi lety 1173 až 1175- 1221.

³⁰ Pozn. Stejným způsobem byl vyměřen pozemek i kostela sv. Bartoloměje v Pardubicích.

areál s přiléhající hradbou se musela starat provozující řehole.³¹

Obě stavby jsou vzácnou památkou, především kostel Obětování Panny Marie, kde se dochovala vzácná výtvarná díla. Právě díky své historické cennosti a vzácnosti se literatura hlavně věnuje stavbě samotného kostela a klášter se opomíjí (viz Přílohy I., obr. 6).

2.2.1 Kostel Obětování Panny Marie

Stavba kostela Obětování Panny Marie byla započata roku 1265, kdy purkrabí Hirzo předal řádu dominikánů vyměřený pozemek na západním okraji města při hradbách. Tímto vypočítavým činem ze strany města a lokátora kostel pozbyl typického západního průčelí s hlavním vchodem a do kostela vedou jen dva boční vchody. Jeden vchod vede z jižní strany přes klášterní ambit a druhý ze severní strany transeptu.

Mnoho informací o stavbě se nedochovalo. Nelze s určitostí vyslovit, jak přesně probíhala stavba a kdy byla dokončena. Tento fakt vnáší odlišné názory jednotlivých autorů na dobu dokončení kostela. Dle Petra Pavelce³² se někteří odborníci domnívají, že kostel mohl být dokončen kolem roku 1300. Toto tvrzení opírají o rozbor architektonických článků a několika nepřímých zpráv. Jiný tvrzení lze nalézt v *Průvodní zprávě k stavebně historickému průzkumu historického jádra Českých Budějovic*³³, kde se dokončení stavby kostela a současně i kláštera datuje k třetí čtvrtině 14. století.

2.2.1.1 Gotická fáze kostela

Gotickou výstavbu kostela Obětování Panny Marie se pro větší přehlednost

³¹ [Srov.] PAVEL, Jakub. *Dějiny umění v Československu. Stavitelství, sochařství, malířství*. Vyd. 2. Praha: Práce, vydavatelství a nakladatelství ROH, 1978, s. 57.

³² [Srov.] PAVELEC, Petr. *České Budějovice. Klášterní kostel Obětování Panny Marie*. České Budějovice, 1997, s. 3.

³³ [Srov.] LÍBAL, Dobroslav a Jan Muk. *České Budějovice. Průvodní zpráva k stavebně historickému průzkumu historického jádra*. Praha: Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů, 1962, s. 411.

a ucelení informací dělí dle Jiřího Kuthana³⁴ do čtyř stavebních etap. Stavba s největší pravděpodobností byla zahájena výstavbou severní části kostela. S tímto údajem se shoduje jak V. Denkstein tak i J. Kuthan³⁵, na kterého J. Kuthan často odkazuje v knize *Gotické architektury v jižních Čechách*. Pro celou výstavbu kostela je typické přerušování na základě měnících se stavebních plánů. Přerušování mělo za následek různé tvarosloví stavby, které zapříčinilo horší orientaci ve stavebních etapách.³⁶

Celková interiérová stavba kostela působí v důsledku měnících se stavebních etap chaoticky a nejednotně. Příkladem může být použití rozdílných konzol v různých částech kostela či pravděpodobné použití odlišných stavebních technik.

V první etapě se započalo se stavbou severní obvodní zdi boční lodi. Pro tuto etapu je typické projevující se poklasické cítění, které reprezentuje v interiéru šestice klenebních konzol na obvodní zdi severní boční lodi. Dále jsou charakteristické svou jinakostí, každá konzola se od sebe liší motivem, ať už ji tvoří lidské masky, tváře, okvěti, révové listy, pelikán krmící mláďata či konzola provedena v lichých kružbách. Konzoly jsou stylově dobře provedené v reliéfu. Těchto šest konzol je usazeno na polygonální abaky. Severní boční loď uchovává ještě jednu konzolu, která ovšem už spadá do další stavební etapy a má tvar obráceného jehlanu. Na konzoly severní strany boční lodi navazují hrotitá klenební čela lemující prostor mezi nimi. Tento prostor vyplňují přízední žebra profilované do tvaru hrušky. Žebra použitá v severní boční lodi jsou pro tuto stavbu ojedinělá, v žádné jiné části kostela se nepoužila, což by mohlo dokládat, že tato část byla postavena jen v jedné etapě. Podle jedné konzoly podvojného tvaru nacházející se na severní stěně dělicí boční loď od transeptu, vznikl odůvodněný názor, že tehdy byl pozměněn návrh stavby.³⁷ Tvrzení Jiřího Kuthana: „*Je zřejmé, že podle původního záměru měl na ni nasedat subtilní oblouk. Byl zde však neorganicky osazen značně širší a masívnější hrotitý pás určený pro mnohem větší zatížení.*“³⁸ Na protilehlé straně severní lodi, kterou tvoří pás arkád, již zmíněný masívní hrotitý pás přechází plynule do pilastru arkády.

³⁴ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Gotická architektura v jižních Čechách: Zakladatelské dílo Přemysla Otakara II. 1.* vydání. Praha: Academia, 1975, s. 168-175.

³⁵ [Srov.] Tamtéž, s. 169.

³⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 168.

³⁷ [Srov.] Tamtéž, s. 168-169.

³⁸ Tamtéž, s.169.

Časové zařazení této etapy je známo díky dochovaným textům, kdy se započalo už v roce 1265. Další časové zařazení poskytuje sama část stavby, tedy ráz stavebních plastik. J. Homolka³⁹, který podle stavební analýzy datuje vznik do třetí čtvrtiny 13. století. Ve druhé etapě pokračovala výstavba severní řadou pilířů oddělující severní boční loď od hlavní lodi. Dále obvodní zdi boční jižní lodi, transeptu a dostavba západního pole severní lodi a konzol v této části. Tato etapa se zaměřila na jiný způsob zdobení konzol či spíše nezdobení. Konzoly z této etapy výstavby jsou charakteristické jednoduchostí a stejným vzhledem. Konzoly jsou obrácené pětiboké části polygonálního jehlance. Na jejich povrchu se nenachází žádný dekor a nejsou ukončeny krycí deskou. Naprosto protikladná zdobnost oproti předešlé stavební etapě. Zachována zůstala barevnost konzol. V této formě je provedena i sedmá konzola na severní zdi boční lodi a konzoly zdi protilehlé. Zároveň byla dostavěna západní stěna levé boční lodi a postavena celá západní stěna trojlodí, na kterou se spěchalo, jelikož se musela vystavit i část hradeb patřící ke kostelu. Také jižní stěna pravé boční lodi a přiléhající část transeptu. V popsaných prostorech kostela se nachází konzoly stejného typu charakteristické pro druhou etapu výstavby. Pravděpodobně se zahrnuje do této etapy stavba vstupního portálu při jižní straně transeptu pokračující do ambitu přiléhajícího kláštera. Jedná se o portál ze žuly s jednoduše profilovaným ostěním.

Datace druhé etapy výstavby je sporná. Podle J. Denksteina, který datuje první a částečně druhou etapu mezi roky 1265 až 1267 a do druhé etapy řadí dostavbu východní části severní boční lodi a kapli svaté Markéty, která pravděpodobně byla založena v roce 1267, vytváří dojem rozporu, proto J. Kuthan pokládá tento údaj za sporný.⁴⁰ Rozpory k dokončení druhé etapy nevznášejí jen tyto dva autoři, kteří se částečně shodují. Jiří Kuthan stojí za názorem, že pravděpodobně část stavby u kaple svaté Markéty byla zanedlouho po zmíněných datech dostavěna.

Odlišnější názory na dostavbu této části vnesly Benáková a Soukupová, dle jejich názoru se stavba pilířů a zaklenutí jižní lodi datuje k 60. létům 14. století. Podobného data se drží i Dr. Líbal, který datuje dokončení trojlodí kolem třetí čtvrtiny 14. století.⁴¹

³⁹ [Srov.] Tamtéž, s. 169.

⁴⁰ [Srov.] Tamtéž, s. 170.

⁴¹ [Srov.] SUK, Martin. *Vývoj architektonického detailu v kostele Obětování Panny Marie dominikánského kláštera v Českých Budějovicích (s přihlédnutím k přehledu názorů na stavební vývoj)*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 1998, s. 82.

Ve třetí stavební etapě byly vystavěny pilíře v koutech středního travé⁴² v příčné lodi bez severovýchodní části. Původ slova travé je z francouzštiny a znamená klenební pole. V této části stavby třetí etapy lze vyznat další stavební změnu, která vedla z druhé ke třetí etapě. V západním rohu středního pole příčné lodi byl k pilíři neorganicky nasazen polygonální pás, který rozděluje střední pole transeptu od jeho severní části. Polygonální meziklenební pásy oddělující jak severní část travé od středního pole příčné lodi, tak též na protilehlé jižní straně přechází do triumfálního oblouku. Pilíře v křížení mají všechny polygonální profil, dle toho se soudí, že pochází z jednoho období, výjimku tvoří jen severozápadní pilíř.

Transept, tedy jeho středové pole a pravděpodobně jižní travé byly zaklenuty křížovou klenbou s kápěmi. Ovšem zaklenutí severního travé příčné lodi se vymyká předešlým dvou zaklenutím, kde k zaklenutí použily cihly, které se držely tvaru klenutí. Pro zaklenutí severní lodi bylo použito větších cihel nedodržujících tvar klenby. Odlišné zaklenutí severního travé příčné lodi nasvědčuje pozdějšímu zaklenutí.⁴³ Poslední vystavěnou částí kostela byl presbytář, který se již řadí do vrcholné gotiky. Jiří Kuthan tvrdí, že chór je nejzdařilejší částí kostela, precizně vystavěná. Vrcholná gotika projevuje svůj stavební záměr ve vysokém presbytáři, který tenkostí více podtrhává výšku části stavby. Monumentalitu mu zaručuje dlouhé provedení chóru ukončeného do pětibokého oblouku.⁴⁴

V poslední čtvrté části se dostavělo trojlodí kostela, kdy se zaklenula hlavní loď a dále celková dostavba kostela, jelikož pro tuto stavební etapu je charakteristické poklasické cítění, lze ukončení stavby považovat v období přelomu konce 13. století nebo začátku 14. století.⁴⁵

Gotický exteriér kostela oproti interiéru působí více uceleně. Jedná se o bazilikální typ kostela s nevystupujícím transeptem. Na severní stěnu kostela přiléhá zakryté šnekové schodiště při vchodu. Z této strany kostela v prostoru mezi točitým schodištěm

⁴² [Srov.] CHODURA, Radko. *Malý slovník pojmů sakrální architektury*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1999, s. 54.

⁴³ [Srov.] KUTHAN, J. *Gotická architektura v jižních Čechách: Zakladatelské dílo Přemysla Otakara II. 1.* vydání. Praha: Academia, 1975, s. 171.

⁴⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 171-172.

⁴⁵ [Srov.] Tamtéž, s. 174.

a presbytářem stála gotická kaple zasvěcena svaté Markétě, která zde stála do roku 1633, poté se zasvětila Panně Marii až do roku 1785. Po roce 1785 až do roku 1865 byla zasvěcena Josefovi Kalasanskému, následně z důvodů špatného stavu musela být zbourána. Na jižní straně u presbytáře stála kaple svatého Dominika, později zasvěcena až do roku 1865 trpícímu Spasiteli v žaláři, kdy byla též jako kaple při severní straně kostela zbourána⁴⁶ (viz Přílohy I., obr. 7).

2.2.1.2 Barokní fáze kostela

Barokní přestavba kostela se datuje kolem poloviny 17. století. Barokně přestavěna byla okna do půl kruhů v hlavní lodi, které jsou podstatně větší než původní gotická. Při severní straně kostela u západního traktu byla roku 1633 postavena kaple zasvěcená svaté Anně, která zvenčí působí stroze.⁴⁷ Pár metrů opodál byla k severnímu vchodu kostela přistavěna roku 1667 předsíňka.⁴⁸ Barokní přestavba též zasáhla do interiéru kostela.

2.2.2 Bývalý dominikánský klášter

2.2.2.1 Gotická fáze kláštera

Stavba ambitu a zbytku kláštera se započala ve 14. století. Stavbu určovala důležitost částí kláštera. Půdorys ambitu kostela na první pohled vypadá, že je postaven na čtvercovém půdorysu, ramena stavby se ale svou velikostí liší. Ve skutečnosti, ať se na první pohled zdá, nejedná se o pravý čtvercový půdorys. Tohoto rozdílu si lze povšimnout sečtením klenebních polí v chodbě. Pokud se odečtou čtyři nárožní strany, vyjde výsledek šesti klenebních polí u všech tří stran ambitu. Výjimkou je severní strana, kterou tvoří pět klenebních polí. Nejstarší částí kláštera je pravděpodobně západní křídlo, které tvoří zároveň druhou hradbu. Východní část ambitu současně s chórem byla přibližně postavena na přelomu 13. a 14. století. Část ambitu, jež je součástí západního křídla byla

⁴⁶ [Srov.] PAVELEC, Petr. České Budějovice - klášterní kostel Obětování Panny Marie: uměleckohistorický průvodce. České Budějovice: Petr Pavelec, 1997, s. 8-11.

⁴⁷ [Srov.] Tamtéž, s. 7.

⁴⁸ [Srov.] ZÍKA, Jan. *Panna Maria Budějovická*. České Budějovice: kolej Redemptoristů, 1932, s. 69.

postavena kolem roku 1320. V letech 1360 až 1380 byly dostavěny severní, východní a jižní ramena ambitu.⁴⁹

V téže době byla přistavěna k jižní straně ambitu osmiboká studniční kaple. Ambit je klenut křížovými klenbami, který prosvětluje široká lomená okna z parlérovské hutě, mezi nimiž ze strany rajského dvora stojí masivní pilíře, které tvoří zeď mezi okny. Okna parlérovské hutě tehdy zdobila kružba s rotujícími plaménky. Díky dochovaným pramenům lze určit jako poslední část výstavby již zmíněnou část ambitu, která se otevírá do rajského dvora. Klášter v roce 1381 zachvátil požár, o kterém se zachovala zpráva v městské kronice F. J. Seysera a F. I. Illinga. Dále se dochovaly dva zápisy z městských knih, kde se zmiňují o dárcích, kteří roku 1382 a 1384 darovali finanční částku na dostavbu ambitu a oken.⁵⁰

2.2.2.2 Barokní fáze kláštera

Popsaná gotická výstavba bývalého dominikánského kláštera se z větší části dochovala nepozměněna. Barokní zásahy se podepsaly především na exteriéru kláštera. Úpravy kláštera si tehdy vyžadovala nová doba. Panorama Českých Budějovic tvořilo více vyšších budov než při jeho začátku. Klášter s kostelem, který dříve dominoval panoramatu svou velikostí, se v okolní zástavbě začal ztrácet. Pravděpodobně z těchto důvodů byl klášter vyvýšen o barokní přístavbu nad křížovou chodbou.

Součástí klášterního areálu je věž s barokní podobou, dnes označována jako Bílá věž. Věž stojí na gotických základech z roku 1498, jenž lze poznat podle gotického lomeného okna v přízemí věže. V roce 1728 vyhořela, byla nově přestavěna a dostala dnešní barokní podobu. Dnes vršek věže zdobí rokoková bání roku 1772.⁵¹

2.2.2.3 Dnešní podoba kostela obětování Panny Marie a bývalého dominikánského kláštera

⁴⁹ [Srov.] Tamtéž, s. 71-73.

⁵⁰ [Srov.] PAVEL, Jakub a Eva ŠAMÁNKOVÁ. *České Budějovice*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Odeon, 1979, s. 29-30.

⁵¹ [Srov.] BINDER Milan a Jan SCHINKO. *Věže a věžičky Českých Budějovic aneb nejen Praha je stověžatá*. České Budějovice: Milan Binder, 2006, s. 30.

Podoba obou staveb se do dnešních dob dochovala převážně nepozměněna. Stále je patrný gotický základ a pozdější barokní přestavba. Ostatní slohy či styly se podepsaly na stavbě jen zřídka. Kostel zdobí novogotický sanktusník. Při východním vchodu do ambitu na pravé straně je fasáda upravena novogoticky. Novogotická přestavba zde použila lomené okno a nad ním rozetu.

Zbytek barokního objektu člení pásy lizén. Bílou věž stojící při klášteře zdobí již zmíněná rokoková bání.

Klášterní areál s kostelem tvoří chloubu města, objekty jsou inspirovány cisterciáckými stavbami, jako je například Zlatá Koruna. Stavby jsou nepřiliš zdobné, ale působivě (viz Přílohy I., obr. 8).

2.3 Bývalá Českobudějovická záložna

Českobudějovická záložna, dnešní Česká spořitelna je stavba, která dnes nemá žádný stavebně historický význam, přesto jsem se rozhodla pro stavebně historický popis této stavby pro její předešlou podobu, kterou ztratila v roce 1934. Důležitost stavby spočívá v její dnešní podobě, která na rozdíl od jiných novějších budov zapadla do historického jádra města.

Dům bývalé záložny se nachází na nároží náměstí Přemysla Otakara II. a ulice U Černé věže. Stavební základ domu je goticko-renesanční, dnes již ale zcela zastavěn. Tento dům si prošel mnoho stavebními úpravami, během své historie prostřídal již zmíněnou gotickou a renesanční fázi, barokní fázi a poté získal pozdně klasicistní podobu. Novorenesanční a dnešní funkcionalistickou podobu.

2.3.1 Barokní fáze záložny

Podoba barokní domu, později přestavěného na záložnu se dochovala na vedutě Georga Zorna pocházející pravděpodobně z roku 1841.⁵² Barokní stavba byla jednoposchodová, přízemí tvořila dvojice arkád valeně zaklenutých. Zaklenutí by mohlo nasvědčovat předešlému slohu. Stavbu zdobil barokní štít s volutami (viz Přílohy I., obr. 9).

2.3.2 Pozdně klasicistní fáze záložny

Z dochovaných fotografií města je známa pozdně klasicistní podoba záložny. Fotografie pozdně klasicistní záložny pochází po roce 1891⁵³. Jednalo se o dvou poschodový dům s loubím tvořeným dvěma arkádami se stlačenými oblouky. Přízemní fasádu zdobila pásová rustika. První a druhé poschodí zdobila fasáda, která nebyla dále členěna. V prvním poschodí podokenní výplň zdobil, dle dochovaných starých fotografií, pravděpodobně klasicistní motiv a nad okna byla nasazena přímá nadokenní římsa. V druhém poschodí byla okna posazena na jednoduché podokenní římsy a ze shora ukončeny též nadokenní římsou. Současně prvním a druhým poschodím zprava domu procházely dvě lizény s patrně též z klasicistního motivu, zleva domu již jen jedna. V obou poschodích mezi dvojicí oken se nacházely niky se sochařskou výzdobou a mezi prvním a druhým poschodím dvě kulatá znamení, které nelze identifikovat. Celá stavba byla ukončena valbovou střechou bez jakékoli zdobnosti (viz Přílohy I., obr. 10).

2.3.3 Novorenesanční fáze záložny

Novorenesanční přestavba záložny se pravděpodobně uskutečnila v roce 1907⁵⁴. Podoba záložny byla oproti předešlé o mnoho zdobnější a stavebně členitější. Podoba

⁵² [Srov.] KOVÁŘ, Daniel. *České Budějovice. I. díl, Vnitřní město*. Vyd. 1. Praha; Litomyšl: Paseka, 2006, s. 60.

⁵³ [Srov.] BINDER, Milan a Jan SCHINKO. *České Budějovice zmizelé aneb 100 porovnání zmizelých objektů se současným stavem*. 1. vydání. České Budějovice: Milan Binder, 2007, s. 6.

⁵⁴ [Srov.] KOVÁŘ, Daniel. *České Budějovice. I. díl, Vnitřní město*. Vyd. 1. Praha; Litomyšl: Paseka, 2006, s. 60.

přízemí zůstala víceméně stejná, ponechal se zachovaný stlačený oblouk, zmizela pásová rustika. Přízemí od prvního poschodí oddělovala pásová římsa, nad níž byla umístěna parapetní římsa po celé šířce domu. Okna zdobily jak podokenní konzoly, tak též nadokenní římsa na konzolách. Druhé poschodí odděloval pás sgrafita či nápisu v omítce. Mezi dvojicí oken v druhém patře se rozprostírala nika se sochařskou výzdobou přes celé poschodí zasahující až do štítu. Členěný štít ukončený obloučky převyšoval dosavadní zástavbu okolních domů. Z obou stran štítu byly nasazeny nevkusné věžičky s nesmyslnými střílnami. Celá stavba působila přezdobeným dojmem.

Stejnou podobu jako průčelí objektu dostala i strana v ulici U Černé věže (viz Přílohy I., obr. 11).

2.3.4 Funkcionální fáze bývalé záložny

Přestavby nárožního domu ve funkcionalistickém stylu se ujali architekti Josef Václavík a Bohumil Kněžka.⁵⁵ Se stavbou se započalo již roku 1934, ale dokončena byla o dva roky později.

Při poslední přestavbě se z boční ulice U Černé věže připojil další dům. Přízemí domu ze strany náměstí zaklenuli dvojicí arkád valenými oblouky. Architekti fasádu domu vyřešili elegantním způsobem, naprosto jednoduše působí fasáda z obkládaného leštěného kamene, který svou barevností, jednoduchostí a výškou zapadl do historického jádra. U boční části stavby z ulice U Černé věže, již si architekti mohli dovolit více volnost a tuto část více prosvětlit okny a jinak barevně řešené fasády.

Dle mého názoru povedená novostavba, která zapadla mezi okolní historické stavby (viz Přílohy I., obr. 12).

⁵⁵ [Srov.] LÍBAL, Dobroslav a Jan MUK. *České Budějovice. Průvodní zpráva k stavebně historickému průzkumu historického jádra*. Praha: Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů, 1962, s. 47.

2.4 Masné krámy

Masné krámy jsou jedna z mála staveb v historickém jádru Českých Budějovicích, na kterých se lze setkat s empírovou přestavbou. Jelikož se pozdní klasicismus mísí s empírem, je těžké u některých staveb posoudit, zda se jedná o empírovou či pozdně klasicistní. Oba směry reprezentují stejný architektonický záměr, a to navázat na pravidla antického ideálu, střízlivosti, jednoduchosti a řádovosti. Vznik empíru se datuje těsně před začátkem 19. století. Slohový prvek, který odlišoval empír od klasicismu je tzv. poloviční slunce.

Masné krámy mají svůj stavební základ v renesančním slohu, ale o původní gotické stavbě se lze dočíst v knize od Pavla a Šamánkové *České Budějovice*.⁵⁶ Stály přímo na náměstí, až po nařízení Karla IV. z roku 1364, kdy bylo nařízeno přestěhování masných krámů. Podoba gotických masných krámů je neznámá. Roku 1564 byly nově zbudovány na nároží ulic Krajinské a Hroznové, též se uvádí data 1554 a 1560, lze tedy výstavbu shrnout do třetí čtvrtiny 16. století. Později na začátku 19. století byly masné krámy empírově přestavěny.

2.4.1 Renesanční fáze masných krámů

Nové masné krámy byly postaveny až dvě stě let po nařízení Karla IV. Dispozice stavby byla řešená jako pravá bazilika s trojlodím v raně renesančním duchu. Podoba východního průčelí, kde dnes stojí hlavní vchod do budovy, není znám. Lze se domnívat, že podoba východního průčelí mohla být stejně či podobně řešena jako západní průčelí, které dodnes zdobí raně renesančním štítem. Z východního průčelí se dochoval jen raně renesanční zdvojený kamenný vstupní portál. Západní průčelí zdobí v rovině bočních lodí atika s cimbuřím se střílnami, které prezentují pozdní gotiku. Hlavní loď zakrývá renesanční štít s rozvětveným obrysem. Na zastřešení bočních lodí byla použita pultová střecha

⁵⁶ PAVEL, Jakub a Eva ŠAMÁNKOVÁ. *České Budějovice*. Praha: Odeon, 1979, s. 25.

a hlavní loď byla zastřešena sedlovou střechou.

2.4.2 Empírová fáze masných krámů

První úpravou si masné krámy prošly v roce 1831⁵⁷, která z větší části zasáhla do podoby tehdejší raně renesanční stavby. Základ stavby, její bazilikální dispozice zůstala nepozměněna. Empírově bylo přestavěno východní průčelí, které dostalo střízlivou řádovost té doby.

V průběhu 19. století byl upraven interiér, odkdy každý krám byl oddělen arkádou a měl vlastní vchod.⁵⁸

2.4.3 Dnešní podoba masných krámů

Dnešní vzhled masných krámů se dochoval v podobách popsaných výše, částečně renesanční a částečně empírové.

Východní průčelí je zdobeno jen nepatrně. Na fasádě se objevuje členění, které kopíruje dělení lodí. Do budovy se vchází profilovaně řešeným kamenným portálem, který má zdvojenou podobu. Nad portálem jsou vsazeny dvě okna v podobě empírových polosluncí. Dále se zde nachází konzoly podpírající římsu, která vede jen přes hlavní loď. Horní část hlavní lodi prosvětluje trojice oken, kde prostřední okno je zakončeno polosluncem s klenákem výše. Celý štít završuje trojúhelníkový odstupňovaný tympanon. Hlavní loď od vedlejších dělí vertikální pásy s kvádrou rustikou. Vedlejší lodi nejsou nějak zvlášť řešené, ukončené jednoduchou atikou (viz Přílohy I., obr. 13).

⁵⁷ [Srov.] Kol. *Encyklopedie Českých Budějovic*. České Budějovice: Nebe, 1998, s. 253.

⁵⁸ [Srov.] Tamtéž, s. 253.

2.5 Palác Včela

Palác Včela patří mezi architektonické zvláštnosti v Českých Budějovicích. Nechali ji postavit podnikatelé z německé společnosti Spar- und Vorschussverein Biene (česky Včela) na nároží náměstí Přemyla Otakara II. a dnešní ulice Karla IV. Tato stavba svým vzhledem působí neúměrně proti ostatním stavbám na náměstí, jak svou výškou, tak i vzhledem netypickým pro město, jelikož se architekti inspirovali německou neorenesancí.⁵⁹

2.5.1 Renesanční fáze

Pozdně renesanční Stulíkův nárožní dům přestavěný v 16. století měl jedno poschodí s členěnou fasádou. Stavba byla postavena v pozdně renesančním slohu, ale nacházel se na ní přežitek z vrcholné renesance. Průčelní fasádu v přízemí zdobila kvádrová rustika a mezi oblouky byla vsazena kartuš, patrně vyplněna malbou. První poschodí členil vertikálně, mezi okny, geometrický prvek oválu umístěného mezi lizénami a nadokenní římsy. Dále dům zdobil pozdně renesanční štít členěný vertikálně a horizontálně lizénami, nepatrně volutově řešený. Štít měl podobu vrcholné renesance, ač samotný dům byl postaven v pozdní renesanci. Štít ukončují zdobné prvky v podobě čučků, po stranách se objevoval prvek obloučkového štítu. Levá strana domu otevřená do dnešní ulice Karla IV. nebyla zdobena. Dům byl strhnut před rokem 1895 (viz Přílohy I., obr. 14).

2.5.2 Neorenesanční fáze paláce Včely

Neorenesanční stavba pochází z let 1895 až 1896. Na stavbu paláce byl vybrán architekt pomocí konkurzu, ve kterém vyhrál vídeňský architekt Peter P. Brang, ale na realizaci stavby se podílel českobudějovický stavitel Josef Priesel. P. P. Brang palác navrhl v historizujícím stylu. Jedná se o tříposchodovou stavbu zdobenou sochařskou výzdobou,

⁵⁹ [Srov.] Kol. Palác Včela. In *Slavné stavby* [online]. © 2007-2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://slavnestavby.cz/?i=3303/palac-vcela-biene>

na které se podílel i českobudějovický sochař a malíř R. Kristinus.⁶⁰ Myslím si, že výzdoba fasády je nevkusně přezdobená, téměř každé místo na ní je nějakým prvkem zaplněné, což poté působí nepatříčně. Dále si myslím, že umístění paláce je nešťastné, jedná se o budovu velkých rozměrů, na kterou by se mělo nahlížet z většího odstupu. Na rozdíl od pohledu na průčelí, boční pohled není zcela umožněn, jelikož tudy vede úzká ulice. Jediněc prohlížející si palác z této strany, nemůže vnímat architekturu jako celek. V přízemí si lze povšimnout „velkolepého“ řešení. Záměr architektů byl postavit stavbu, která by zaujala svým vzhledem, poukázala na prosperitu ústavu, takže ji mohou vystihovat slova, jako jsou neobyčejné, zdobné a velkolepé. Výška arkád téměř převyšuje arkády okolních domů o jednu celou výšku. Arkády jsou zde zklenuty do valených oblouků. Přízemí zdobí pásová rustika, která končí ve výšce prvního patra okolních staveb a dále pokračuje kvádrová rustika. Ze třetí třetiny přízemí se z rohu paláce na noze arkýře odvíjí konkávně arkýř, který prostupuje celou výškou domu, vzdáleně připomínající včelí úl. Při bližším prozkoumání si lze všimnout zdobení drobnými hlavami, jak v konkávním přechodu do arkýře, tak i jako zdobný prvek nad okny. Celou stavbou prostupuje renesanční rytmus členění stavby. Příkladem je použití různých oken v jednotlivém poschodí, od prvního poschodí se lze setkat s jednoduchými obdélníkovými okny, které se v druhém poschodí rozdvoují a nakonec ve třetím poschodí jsou zdvojené ukončené obloukem. Ve vertikální ose průčelí vedoucí mezi oblouky arkád až k poslednímu poschodí bylo vymezeno místo pro sochařskou výzdobu, které má představovat vlastnosti společnosti Biene. Dále vertikálně člení stavbu pilastry v každém poschodí a horizontálně římsy nebo balustrády.

V přízemí mezi oblouky arkád sochaři umístily reliéf úlu. Od prvního poschodí palác zdobí podokenní balustrády stojící na konzolách. Nad okny se nachází nadokenní trojúhelníkový tympanony. Mezi okny v nice je umístěna socha Spořivosti v ženské podobě⁶¹. V druhém poschodí v nice zaujímá místo mužská socha Píle, nad kterou pod římsou je vytesána hlava. Druhé a třetí poschodí odděluje od sebe robustní římsa, na které své místo zaujímají balustrády. Nad níž ve vertikální ose předešlých soch umístili sochaři do kartuše včelu, jakožto symbol společnosti. V tomto poschodí místo pilastrů

⁶⁰ [Srov.] Tamtéž.

⁶¹ [Srov.] Kol. Palác Včela. In *Slavné stavby* [online]. © 2007-2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://slavnestavby.cz/?i=3303/palac-vcela-biene>

zdobí mezi okenní prostor podporovací články atlantů⁶² a karyatidy⁶³. Stavbu ukončuje štít s volutami a čučky, na němž se nachází socha rytíře⁶⁴.

Boční strana domu vedoucí ulicí Karla IV. je podstatně decentněji řešená, více napodobuje renesanční sloh svou střídmostí. Přízemí zdobí pásová rustika a u jednotlivých vchodů do budovy se tyčí do zdi polozapuštěné jónské nekanelunvané sloupy na nichž jsou nasazené voluty. Tato strana stavby je členěna do tří křídel, kde prostřední část vystupuje na krakorcích do ulice. Přízemí od prvního poschodí dělí římsa, nad níž jsou podokenní geometrické výplně. V prvním patře prostor nad okny zdobí trojúhelníkové fronton, mezi nímž se nachází medailonky. Okna v druhém patře jsou umístěny na podokenní římsě držené konzolami a horní část oken zdobí jen geometrický ornament. Jak okna v prvním poschodí, tak v druhém poschodí obklopují pilastry napodobující jónský sloup. Část fasády obou pater zdobí kvádrová rustika. Druhé poschodí od třetího dělí římsa stojící na volutových konzolách. Poslední patro zdobí jen obyčejně řešené pilastry, mezi nimiž prostor doplňuje kvádrová rustika. Horní prostor mezi okny vyplňuje motiv mušle.

Fasáda domu je natřena tóny oranžové a žluté, přičemž světlejší žlutá zastupuje prvky, které z architektury vystupují. Nevkusné je použití rozetových oken, které se do stavby nehodí. (viz Přílohy I., obr. 15)

Kdyby palác Včela byl postaven v jiném prostředí, například v Rakousku, odkud pochází inspirace k této stavbě nebo kdyby byl méně zdobený, celkový dojem, který tato stavba vyvolává, by byl zcela odlišný.

Po sto letech, co stavba stojí, se rozhodlo o její zařazení do seznamu nemovitých kulturních památek.⁶⁵

⁶² [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Praha: Paseka, 2001, s. 131.

⁶³ [Srov.] Tamtéž, s. 131.

⁶⁴ [Srov.] Kol. *Palác Včela*. In *Slavné stavby* [online]. © 2007-2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://slavnestavby.cz/?i=3303/palac-vcela-biene>

⁶⁵ [Srov.] KAKUŠKA, Karel. České Budějovice - město bank: Palác "Včela" na nároží náměstí Přemysla Otakara II. a ulice Karla IV. v Českých Budějovicích. In: *Českobudějovické listy*. České Budějovice: Vydavatelství Vltava, 1992-2006, 26. 07. 1995, 4/172, s. 11.

2.6 Bývalá spořitelna

Stavba bývalé spořitelny, dnes sídlo Komerční banky, stojící na nároží ulice Hroznové a Krajinské, do které je orientován hlavní vchod, tvoří již přes sto let součást města. Svou podobou nepopře účel, pro který byla postavena. Všechny stavby předem určené pro finanční účely, se dle mého názoru stavěly s určitou okázalostí. Takže tato stavba svou zdobností ukazovala a ukazuje dodnes, pro co byla určena.

Bývalá spořitelna budí rozporuplné názory. Stavba patří mezi novodobé památky Českých Budějovic. Přezdobenost může v někom vyvolávat kladné pocity. V ostatních lidech, kteří si všímají architektury v historii, v průběhu času a umístění, může tato stavba vyvolat smíšené až negativní pocity. Stavba nezapadá do jinak historického jádra, a to právě svou přezdobeností a vybráním inspirace, jelikož stavbu navrhoval rakouský architekt podle vzoru italských paláců, v českobudějovickém prostředí zaujímá samostatnou jednotku.

Dnešní podoba bývalé spořitelny pochází z let 1912 až 1913, jež se nedá stylově zařadit. Některé detaily stavby ukazují prvky kubismu, ale další by se mohly zařadit do již v té době pomalu ustupující secese anebo historických stylů. Sochařská výzdoba působí na již velmi architektonicky členěný dům přezdobeným dojmem.

2.6.1 Goticko-renesanční fáze bývalé České spořitelny

Jednopatrový nárožní dům, který na tomto místě stál až do roku 1911, měl goticko-renesanční vzhled, nazývaný Etmayerův dům po svém posledním majiteli. S velkou pravděpodobností byl postaven na přelomu pozdní gotiky a rané renesance, přesné či přibližné datování stavby není známo. Jelikož arkády loubí byly zaklenuty valeným obloukem, což by s větší pravděpodobností nasvědčovalo období renesance. Ovšem ústupkový štít domu, který se spíše řadí do 14. a počátku 15. století, nasvědčuje přežitkem gotického slohu. S tímto prvkem v podobě opevňovacího ústupkového štítu se střílnami

Lze se setkat v renesanci, dokladem toho je českobudějovická Solnice z let 1531 až 1532⁶⁶ (viz Přílohy I., obr. 16).

Ettmayerův dům byl orientován do dnešní Krajinské ulice, do které se orientovalo i loubí domu, jak již bylo zmíněno, valeně zaklenuté. Větší část domu zasahovala do kolmé dnešní Hroznové ulice. Podle dochovaných fotografií, i když pozbývají dobrou kvalitu, je patrné, že dům nebyl zvlášť zdoben. Lze si všimnout, že renesanční členění fasády, které přinejmenším rozděluje samotný dům a štít římsou, zde nebyl. Možná se jednalo o doznívající gotický sloh. Nezvyklé bylo ukončení štítu, jeho přerušení v polovině střechou. U tohoto domu štít zakrýval polovinu a druhou polovinu už tvořila polovalbová střecha. Mohlo by být pravděpodobné, že dříve štít zakrýval celou střechu, jak tomu je dodnes u Solnice na Piaristickém náměstí.

2.6.2 Dnešní podoba bývalé spořitelny

Novostavba ze začátku desátých let 20. století postrádá kontext prostředí. S takovými stavbami se lze setkat pouze zřídka a působí nepatříčně.

Podoba domu vychází z návrhu vídeňského architekta Heinricha C. Rieda. Návrh byl vybrán na základě soutěže vyhlášené roku 1911. Jedná se o velice rozporuplnou stavbu, na jednu stranu se autor inspiroval palácem Medici. Inspirace velmi vzdálená, snad jen horizontálním členěním stavby typickým pro renesanční sloh, může napodobovat známý, již zmíněný, Palazzo Medici-Riccardi od italského architektem Bartolommea M. di Michelozziho. Na druhou stranu se zde objevují prvky secesního slohu a kubismu. Stavba obsahuje symbolický rozměr.

Při výstavbě novostavby již nepočítal autor návrhu s navázáním loubí k následujícím domům, načež město přišlo o kus své typické podoby. Myšlenka nepoužít loubí nebyla nešťastná, jelikož vznikl volný prostor před objektem, člověk má o něco větší prostor pro vnímání architektury z ulice Krajinské. Z ulice Hroznové díky značně menších Masných krámů na protější straně, nevypadá natolik utopeně ve změti stavebních bloků, jako je tomu například v ulici Karla IV. s boční částí paláce Včela. V této ulici výška objektů

⁶⁶ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Praha: Paseka, 2001.

neodpovídá šířce ulice, takže na pozorovatele to může působit stísnujícím dojmem.⁶⁷

Dalšími autory, kteří se na této stavbě podíleli svými návrhy, jak na exteriéru, tak i na interiéru byli absolventi vídeňské akademie. Realizaci výzdob již prováděli čeští umělci. Edwin Schopenhauer dle návrhů vídeňských absolventů provedl sochařskou výzdobu. Na malířské výzdobě se podílel českobudějovický malíř Adolf Träger. Na realizaci stavebního projektu se zúčastnili tři zdejší stavitelé Josef Hauptvogel, Jacob Stabernak a Johann Stephan.⁶⁸

Tříposchodovou stavbu na první pohled rozděluje způsob horizontálního členění fasády. Jejíž přízemní část je provedena v pásové rustice, která zvýrazňuje nahrubo nanesenou omítku, aby získala podobu kamene. Prostor dále zaplňují obrovská lomená okna, která mohou vzdáleně připomínat arkády, jež jsou zakryty nevkusně zasazenými mřížemi. Meziokenní prostory zaplňuje vždy trojice sloupů, jejichž prostření sloup je o poznání vyšší a štíhlejší. Hlavice těchto vyšších sloupů zdobí motivy z fauny, pravděpodobně holubice směřující hlavou dolů. Nižší sloupy tvoří základnu pro sochařskou výzdobu lvů s postavami držící plody a menšími postavami, představující pravděpodobně postavy z podsvětí. Ve stejném duchu je provedena i boční strana paláce z ulice Hroznové. Zvláštností je, že posledních přibližně 5 metrů budovy navazující na druhou stavbu, je jiné. Na první pohled se liší provedením, ke kterému u tohoto došlo pomocí tzv. haklíkového zdiva⁶⁹, které je pravidelné, ale liší se různými velikostmi stavebního materiálu. Z této strany se do budovy vchází kamenným portálem ozdobeným konzolami podpírající segmentový štít.

První patro od přízemí dělí římsa, nad kterou se rozprostírá část fasády, tentokrát provedené v kvádřikovém zdivu ponechané v režném zdivu⁷⁰ (neomítnutém zdivu). Zde též podstatnou zdobnou funkci zastupují okna se svou výplní, která jsou nasazena na podokenní výplň z balustrád. Nad okny v prvním patře se vyjímá plasticky provedena

⁶⁷ [Srov.] Kol. Budějovická spořitelna. In *Slavné stavby* [online]. ©2007-2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://slavnestavby.cz/?i=3314/budejovicka-sporitelna>

⁶⁸ [Srov.] BINDER, Milan a Jan SCHINKO. *České Budějovice zmizelé aneb 100 porovnání zmizelých objektů se současným stavem*. 1. vydání. České Budějovice: Milan Binder, 2007, str. 14.

⁶⁹ [Srov.] DUDÁK, Vladislav a kol. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2000, s. 1006.

⁷⁰ [Srov.] Tamtéž, s. 1006.

výzdoba ve vysokém reliéfu neboli haut-reliéfu⁷¹. Znázorňující alegorie Průmyslu, Zemědělství a Obchodu.⁷² Do obou ulic se rozprostírají arkýře, které postrádají podstavce, například konzoly. Nesmyslně působí zdobný prvek, který se nachází nad těmito arkýři. Z římsy mezi prvním a druhým patrem se formuje zaoblení napodobující zmíněné konzoly, které chybí pod arkýři. Arkýře zdobí pás balustrád pod okny, balustrády se také nachází i pod okny v prvním patře. Prostor u arkýřů zdobí vertikální pásy s rostlinným motivem. Přízemí a první patro je zdobeno drobnějšími, někdy na první pohled opomenutými motivy z fauny a flóry.

Druhé a třetí patro je provedeno v hladké omítce se čtrnácti nikami, ve kterých zauímají své místo postavy představující okolní německé vesnice. Zvláštní a nepochopené se zdá, výzdoba římsy. Již samotná římsa, která zaujme svou velikostí, odstoupením od hmoty domu, tak i její výzdoba v podobě postav provedené v reliéfu. Poslední zvláštností, se kterou se lze na stavbě setkat je vikýř. Před vikýř jsou předsazeny dva sloupky, zdobené geometrickým reliéfem, které mohou vzdáleně divákovi s velkou představivostí připomínat Gaudího komíny z činžovního domu Casa Mila v Barceloně. Vedle sloupků se nachází konzoly, které nemají žádnou funkci, jen jako ozdobné prvky. Tato část stavby mi dle mého názoru přijde už nesmyslná, jelikož v takové výšce, takto zdobný vikýř neupoutá tolik pozornosti. Pokud by člověk stál přímo u stavby, vikýř by se mu ztratil pod širokou římsou. Jednotu celého vzhledu stavby zachovali tvůrci i v interiéru. Co se nedá stavbě upřít a jejím tvůrcům, je její kvalitně provedená řemeslná práce. V interiéru si umělci značně vyhráli, ať kování mříží, truhlářské zpracování dveří či malířská výzdoba. Na malířské výzdobě se podílel Adolf Träger, jenž provedl v prvním patře výplň dveří. V tomto úkolu vyobrazil, již zbourané stavby ve městě, Ettmayerův dům a tři městské brány, pro které použil techniku olejomalby⁷³ (viz Přílohy I., obr. 17).

Tato stavba je typickou ukázkou syntetického eklektismu. Syntetický eklektismus charakterizuje spojování různých prvků v jedné stavbě.⁷⁴ Palác bývalé spořitelny zcela

⁷¹ [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník: malířství, sochařství, grafika*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1997, s. 306.

⁷² [Srov.] Kol. Budějovická spořitelna. In *Slavné stavby* [online]. © 2007-2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné: <http://slavnestavby.cz/?i=3314/budejovicka-sporitelna>

⁷³ BINDER, Milan a Jan SCHINKO. *České Budějovice zmizelé aneb 100 porovnání zmizelých objektů se současným stavem*. 1. vydání. České Budějovice: Milan Binder, 2007, str. 14.

⁷⁴ [Srov.] DUDÁK, Vladislav a kol. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Vyd. 1.

určitě má svou uměleckou hodnotu po řemeslné stránce. Po estetické stránce se do historického jádra města Českých Budějovic stavba nehodí.

3 Dítě a architektura

3.1 Specifika psychologického vývoje žáků mladšího školního věku

Vývojové období mladšího školního věku odborná literatura vymezuje mezi šestým a jedenáctým rokem⁷⁵, období prepubescence. Na začátku tohoto období nastává u dítěte mnoho změn. Nejzásadnější změnou působící na rozvoj jedince je nástup na základní školu, kdy je dítě nuceno se socializovat do nového prostředí, které vyžaduje držení se plánu, plnění úkolů a učení se novému. Tento přechod může pro jedince být stresující.⁷⁶

Specifické pro toto období je rychlý tělesný a pohybový vývoj, který se odráží v běžném životě dítěte. Dítě má potřebu tuto nabývací tělesnou sílu uplatňovat a dále rozvíjet. Motorika se stává přesnější a jemnější, základní pohybové funkce se zdokonalují, hlavně pohyby rukou. Změny se projevují v psychice dítěte, kde mu záleží na dosahování výkonů, například vytrvalost, rychlost a přesnost.⁷⁷

Dochází též k vývoji psychických procesů. Poznávací procesy, které školní prostředí ovlivňuje, se zlepšují. Smysly, které zprostředkovávají vnímání, pracují přesněji. Dítě je schopno lépe vnímat vjemy kolem sebe přesněji a více prvků zobrazující skutečnost. Přesto vnímání v tomto věkovém období je subjektivní a opírá se o city. Vnímání tvoří prvořadý význam při procesu učení. Proto, aby dítě při poznávacím procesu chápalo lépe vztahy mezi sebou a dokázalo si je představit, potřebuje rozmanité zkušenosti a zážitky, které by mělo okolí poskytnout.⁷⁸

Specifické pro období mladšího školního věku jsou tzv. eidetické představy, konkrétní až živé představy, které se vytrácejí kolem desátého roku života. Pro děti mají tyto představy velký význam, jelikož ve vyučování jimi mohou nahrazovat abstraktní pojmy. Důležité pro učitele je vědět, že při výkladu se nemůže opírat jen o slovní vyjádření,

⁷⁵ [Srov.] PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967, s. 273.

⁷⁶ [Srov.] KLINDOVÁ, L'uboslava. a Eva RYBÁKOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974, s. 85.

⁷⁷ [Srov.] Tamtéž s. 86.

⁷⁸ [Srov.] Tamtéž, s. 87.

ale o spojení s konkrétními zážitky. Pokud tomu tak není, vývoj myšlení dítěte zaostává.⁷⁹

Myšlení dětí mladšího školního věku charakterizuje logické myšlení založené na vlastním poznání reality. Děti lze popsat jako realisty, kteří jsou otevření více možnostem.⁸⁰

Pedagog výtvarné výchovy při práci s dětmi, by si měl být těchto specifik vědom a respektovat je. Zadávání výtvarné činnosti by měl pojmut jako výzvu, problém k řešení, aby žák mohl zapojit tvůrčí myšlení a svou subjektivní stránku osobnosti. Představit žákům ukázky, které jim lépe propojí danou věc se skutečností.

3.2 Výtvarný vývoj mladšího školního věku

Dětský výtvarný projev není jednotnou kapitolou v jeho dětském životě. Již od útlého věku dítěte se vytváří výtvarný projev, který se během let mění a v jednotlivém období má svá specifika. Období dětského výtvarného procesu zformuloval vývojový psycholog Jean Piaget, jenž fáze rozdělil na čtyři období, zakládající se na procesu myšlení. Děti mladšího školního věku se týkají dvě období, jelikož věkové rozmezí se liší od běžného dělení vývoje, podle kterého se řídí naše školská soustava. Prvním je období předoperačního myšlení zahrnující věkovou skupinu od dvou let do sedmi až osmi let věku. Toto období se dále dělí na rozvoj představivosti a symbolické označování, které se týká věkové skupiny od dvou do čtyř let a na názorové myšlení, jenž se týká dětí od čtyř do sedmi až osmi let a spadají sem tedy první dva roky základní školní docházky. Druhé období probíhá mezi sedmým až osmým rokem do jedenáctého až dvanáctého roku, u kterého se žák opírá o konkrétní myšlenkové operace. Jedná se o konkrétní činnosti, vázané na předměty a použití v nových situacích, jenž je schopen tyto operace provádět i v představách.⁸¹

Jaromír Uždil se pokusil teorii stádií vývoje Jeana Piageta převést do oblasti

⁷⁹ [Srov.] Tamtéž, s. 89-90.

⁸⁰ [Srov.] VÁGNEROVÁ, Marie. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, s. 48.

⁸¹ [Srov.] HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, s. 54.

dětského výtvarného projevu. Období srovnatelné Piagetovými konkrétními myšlenkovými operacemi pojmenoval období vizuálního realismu, tedy doba, kdy dítě zaměří svůj zájem k napodobování optické podoby. To však neznamená, že žák pracuje podle dané skutečnosti, jelikož je nadále vázán na předešlé období, jež je charakteristická vázaností na představy a na charakter vypracovaných grafických útvarů.⁸²

Pro úplné pochopení vývoje dětského výtvarného projevu je podstatné si uvědomit, že před tímto obdobím vizuálního realismu nastává první krizová situace, která není věkově omezena. Důsledkem krize je ztráta zájmu dítěte o výtvarnou činnost a s tím spojené odmlčení na určitou dobu či dokonce vede k odporu a následné neprojevení výtvarné činnosti. Doba nástupu a důsledky krize se mohou negativně projevit v následující etapě. První krize nastává různě, záleží na věku, kdy se dítě začalo poprvé výtvarně projevit, pokud první projevy spadají do útlého dětství, krize nastane během pátého až šestého roku života. U dítěte, které začalo s výtvarným projevem později, nastane tento zlom v prvních letech povinné školní docházky. Lze se setkat i s případy, kdy se dítě začne výtvarně projevit až v první třídě základní školy a to poté výše popsaná krize nastává až během osmého až devátého roku života. Pro učitelskou praxi je důležité vědět, že je možno tento proces zmírnit, ale ne zcela odstranit.⁸³

Učitel by si měl být tohoto úskalí vědom při práci se žáky a hodnocení jejich výtvarných prací, kdy se setká s rozdílnými projevy.

3.3 Funkce umění v životě dítěte

Umění lze chápat jako jednoho činitele zprostředkovávajícího estetické hodnoty. Estetika je chápána jako nauka o kráse, ale lze ji chápat i v širším smyslu. Definice dle estetiky Antonína Sychry je estetika jako věda „o zákonech krásy v umění i mimo umění,

⁸² [Srov.] Tamtéž, s. 55-57.

⁸³ [Srov.] TOUFAR, Alois. *Výtvarná výchova dětí předškolního a školního věku*. Brno: Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků v Brně, 1976, s. 34.

o obecných zákonech realistického zobrazování a jejich vývoji a o poslání umění ve společnosti jako síly organizující city, myšlenky a vůli lidu. ⁸⁴

Estetika jako nedílná součást výtvarné výchovy v sobě skýtá mnoho možností pro pedagoga, jak žákům předat a vštípit hodnoty morální, etické, kulturní a umělecké, tedy výchovně vzdělávací. Napomáhá se dětem vyznat v dnešním masmediálním světě, který je přehlčuje pokřiveným pohledem na svět a na pojem krása všeobecně. Dnešní svět je tvořen masmédií, která dítě obklopuje doma i na veřejnosti a mají na ně značný vliv, s moderními technologiemi, které poskytují mnohdy sice rychlé, ale o to více klamné informace. Je potřeba, aby se děti naučily používat kritické myšlení a sami informace redukovat. Pokud se děti kritickému myšlení nenaučí, hrozí jim přehlčením informací, otupělost vůči vnějším jevům. Lze se setkat i s výrazem *vizuální smog*⁸⁵, tedy přehlčení vizuálních obrazů, které nás obklopují. Při vizuálním smogu dochází k situacím, kdy se dítě (i dospělí) v množství vizuálních informací nedokáže vyznat a určit kvalitní informace (obrazy) od nekvalitních. S významem tohoto slovního spojení se lze setkat i u Jaromíra Uždila, který jej popisuje jako přemíru informací, která vyvolává otupění chránící organismus. Popisuje jej jako naučené nezapamatování, aby jedinec mohl přijímat nové informace, které nedokáže ignorovat.⁸⁶ Všeobecnou funkci umění ve společnosti lze definovat jako kultivační, která je potřebná, abychom se vyznali v dnešním světě přehlčeném informacemi.

V umění zastává své místo architektura jako samostatný obor, plní jak funkci uměleckou, tak funkci praktickou. V běžném životě nás obklopuje a poskytuje nám pocit bezpečí. Jaromír Uždil nazval funkci architektury jako "provozní". Tento autor uvádí, že by se člověk v architektonickém prostoru měl cítit pohodlně, měl by na něj působit kladně a povzbudit estetické vnímání. Nedílnou součástí vznikající při vytváření architektury je určité estetické působení na člověka.⁸⁷ Architektura jako taková, ale i prostor působí na naše city, jež jsou nedílnou součástí při vnímání výtvarného díla, působením v nás dochází

⁸⁴ JÚVA, Vladimír. *Estetická výchova*. Praha: státní pedagogické nakladatelství, 1970, s. 5.

⁸⁵ [Srov.] KATRŇÁKOVÁ, Dana. *Vizuální smog z hlediska informační technologie*[online]. 2014 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/342016/ff_b/342016_Katrnakova_Bakalarska_prace.pdf, s. 2.

⁸⁶ [Srov.] UŽDIL, Jaromír. *Mezi uměním a výchovou*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 177-178.

⁸⁷ [Srov.] ZHOŘ, Igor a Jaromír UŽDIL. *Výtvarné umění ve výchově mládeže*. Praha, 1966, s. 22.

k přeměně citů z výtvarného díla na dílo umělecké.⁸⁸ V rámci architektury by měl výtvarný pedagog klást důraz na estetické vnímání prostoru a kultivaci k nemovitým památkám v urbanisticky řešeném městě.

3.4. Architektura ve vzdělávacím procesu

Postavení architektury ve vzdělávacím procesu je neuspokojivé. I když architektura tvoří nedílnou součást umění, v *Rámcově vzdělávacím programu*⁸⁹ v žádném období se nevyskytuje. Přitom architektura při vzdělávacím procesu zaujímá značný význam. V knize italského architekta Bruna Zeviho *As Space: How to Look at Architecture* je popsán význam architektury ve vzdělávacím procesu během historie a poukázováno na zoufalý stav architektury ve 40. letech 20. století. Zevi upozorňuje na fakt, že architektura měla problém se prosadit, propagovat se, respektive zástupci architektury (architekti, odborná společnost),⁹⁰ což přetrvává dodnes. Dále v knize autor popisuje prostor a podstatu architektury. Tato kapitola dobře reflektuje vnímání prostoru, upozorňuje, že jen architektura obklopuje a působí na člověka ze všech stran, a tak člověk má větší možnost pochopit a vnímat architekturu jako celistvé umění na rozdíl od sochařství či malby. Malba vytváří iluzi trojrozměrného vidění světa, socha naopak je trojrozměrná, ale divák na ni může nahlížet jen z určitých úhlů, nemůže být její součástí jako u architektury.⁹¹ Když si toto uvědomíme, dojde nám, že právě architektura může ve výtvarně vzdělávacím procesu být užitečná. Děti si mohou tak lépe uvědomovat konstrukční vztahy, rozvíjení prostorového vnímání či vnímání sjednocenosti výtvarně řešeného prostoru.

Další obhajobou architektury v rámci umění oboru je její hmatatelnost. Oblast

⁸⁸ [Srov.] CHODURA, Radko. *O architektuře a výchově*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 1990, s. 40.

⁸⁹ [Srov.] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf, s. 69-71.

⁹⁰ [Srov.] ZEVI, Bruno. *As Space: How to Look at Architecture*. New York: Horizon Press, 1957, s. 7-8.

⁹¹ [Srov.] Tamtéž, s. 14.

výtvarného umění, zvláště architektura pracuje s hmotou a tvary.⁹² Pro dítě je snadnější pozorovat a pochopit, to čeho se může dotknout, přiblížit se tomu, oproti malířství, které nabízí pouze iluzi těchto prvků. Dítě nemůže přijít k obrazu a nahmatat krásně namalované jablko, ale stěnu domu, kamenného ostění portálu se však dotknout může a vnímat bezprostředně tvar, materiál. Poznávat všemi smysly je pro mladší děti stále důležité.

I když v *Rámcovém vzdělávacím programu* není zmínka o architektuře, je na místě, aby výtvarný pedagog sám zakomponoval tento okruh do své výuky. Jelikož architektura rozvíjí mnoho oblastí v lidském životě, např. rozvoj estetického, hodnotového a prostorového citění.

⁹² [Srov.] CHODURA, Radko. *O architektuře a výchově*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 1990, s. 9.

II. Didaktická část

V první didaktické části bakalářské práce se opírám o část teoretickou, ve které jsem se pokusila zpracovat stavební vývoj vybraných architektonických objektů historického jádra Českých Budějovic. Na základě popsaných staveb, dokumentace a dochovaných fotografií či nákresů jsem vytvořila soubor kreseb těchto mnou zvolených objektů. Pro jejich zpracování jsem si vybrala techniku perokresby s lavírováním, dle mého názoru lze právě touto výtvarnou technikou ideálně vystihnout architekturu jako takovou, její hmotu a prvky. Perokresba napomáhá tvorbě uvolněné a osobité, což je například při kresbě tužkou obtížnější, jelikož tato svádí k popisnosti ve výtvarném projevu. Mým záměrem nebylo vystihnout každý detail a maličkost. Spíše jsem se snažila zobrazit stavbu tak, jak na mě působí, vystihnout co nejlépe její celistvost.

V druhé didaktické části bakalářské práce jsem se zaměřila na výtvarný projev žáků prvního stupně základní školy. Šlo o děti ve věku šest až dvanáct let, které navštěvují výtvarný obor základní umělecké školy. Zajímalo mě, jak děti vnímají či nevnímají architekturu kolem sebe a jakým způsobem se tento vztah k architektuře projeví v jejich výtvarné tvorbě.

4 Působení architektury na člověka

Architektura působí komplexně na naše smysly. Tvoří samostatnou a plnohodnotnou část výtvarného umění, stejně jako malířství, sochařství či užité umění. Může v nás vzbuzovat pocit klidu a bezpečí, stejně tak ale v blízkosti některých staveb můžeme být znepokojení, úzkostní. Architektura dokáže vyvolávat kompletní spektrum emocí. Pocit tísně nebo naopak volnosti a prostoru, může působit přezdobeně, stejně tak střídmě a prostě. V někom jedna stavba může vyvolat rozhořčení, u druhého člověka obdiv a radost.

Zatím téměř celý svůj dosavadní život jsem strávila v Českých Budějovicích. Bydlím nedaleko centra, proto historickou část města znám poměrně dobře. Už jako malá jsem si všímala prostoru kolem sebe. Prohlížela jsem si stavby, které mě obklopovaly, a vnímala,

jak na mě působí. Tehdy mě nejspíš více zaujaly budovy, které byly něčím hodně výrazné. Budovy velkých rozměrů, pestrých barev či hodně zdobené a členité.

Časem jsem si začala uvědomovat i jejich historickou hodnotu a okouzlení zdobností mě postupně opouštělo. Je pochopitelné, že se domy stavěly a staví mimo jiné také se záměrem zvelebovat své okolí nebo ukázat, že jejich majitel má dostatek prostředků. Pod těmito a dalšími společensko-historickými vlivy se architektura měst vyvíjela po staletí. Města, která byla bohatá, dynamicky rostla a rozvíjela se. Měšťané měli dostatek prostředků. Proto se bohatá centra obchodu a později i průmyslu postupně neustále měnila a zdejší původní architektonické slohy a styly se nám dochovaly jen vzácně. Při studiu historických dokumentů se nelze vyhnout myšlence, jak by asi to které město vypadalo dnes, nebýt jeho prosperity během uplynulých staletí.

4.1 Radnice

První stavba, kterou jsem si vybrala pro zpracování, byla českobudějovická radnice. Důvodů jsem měla několik. Patří mezi nejvýznamnější stavby celého města už z hlediska její funkce. Radnice reprezentuje město, je sídlem statutárních orgánů. Navíc se jedná o jednu z mála dochovaných barokních památek v Českých Budějovicích. Dochovala se nám téměř v původní barokní podobě, s málo citelnými zásahy pozdějších vývojových etap. Zajímala mě její stavební historie. Podle psaných informací a jediné dochované kresby si lze představit její přibližnou podobu v období renesance. Právě renesanční radnici jsem se pokusila kresebně zrekonstruovat. Došla jsem ale k závěru, že to není možné, jelikož jsem neměla k dispozici dostatečné množství údajů. Má kresba radnice proto působila nedokončeně, neforemně, až dětsky. Od jejího kresebného ztvárnění jsem tedy upustila.

Radnice na mě vždy působila zvláštním dojmem. Když jsem měla poprvé možnost nahlédnout do jejích prostorů, obklopila mě starobylá atmosféra. Nejzajímavější je dle mého názoru kamenná výzdoba v suterénu a malířská výzdoba slavnostního sálu. Člověk si

v podobných budovách uvědomí svou nestálost a pomíjivost. Podobu radnice jsem zpracovala v dnešní barokní podobě v perokresbě s technikou lavírování (viz Přílohy II., obr. 1).

4.2 Bývalý dominikánský klášter a kostel Obětování Panny Marie

Tyto dva objekty jsem si vybrala pro jejich památkovou nezastupitelnost ve městě. Jedná se o stavbu, která se částečně dochovala ve své podobě, datující se až k období založení Českých Budějovic, období ranní gotiky. Můžeme tedy usuzovat, že tyto budovy jsou staré jako město samotné. Stavba působící střídým dojmem i přes svou monumentalitu. I když se na těchto dvou objektech podepsal pozdější barokní sloh, nezapře stále svou gotickou podstatu. Oba slohy, tak působí na diváka společně.

Při zpracování kreseb jsem se zaměřila na aktuální podobu kláštera i kostela. Dvě kresby jsem doplnila lavírovanou technikou, akorát poslední kresbu z podob kláštera, kde je zobrazena Bílá věž jsem nechala jen technice perokresby (viz Přílohy II., obr. 2-4).

4.3 Bývalá českobudějovická záložna

Výběr této stavby byl již od počátku jistý. Stavební historie této stavby je rozmanitá, prošla téměř všemi architektonickými slohy. Bývalá záložna si prošla proměnou od původní strohé podoby po budovu velice zdobnou. Na této stavbě mě nejvíce zaujala funkcionalistická podoba. Považuji totiž za obdivuhodné, jak se podařilo současnou moderní stavbu zakomponovat do historického jádra. Stavba nepůsobí rušivým dojmem. Dalo by se říci, že je poměrně nenápadná a zapadá do koloritu celé ulice.

K této stavbě jsem kresebně zpracovala klasicistní podobu, která působí velmi prostě a jednoduše (viz Přílohy II., obr. 5). Ve druhém zpracování záložny jsem se zaměřila

na novorenesanční podobu (viz Přílohy II., obr. 6). Obě dvě kresby jsem ponechala bez lavírování. V poslední kresbě jsem se zaměřila na funkcionalistickou stavbu, do které jsem zasáhla technikou lavírování (viz Přílohy II., obr. 7).

4.4 Masné krámy

Masné krámy mě zaujaly pro svou jednoduchost. Stavba pocházející z renesance a upravena v pozdním klasicismu, tedy empíru s bazilikální dispozicí, se jen tak nevidí. Dle mého názoru se jedná o stavebně čistou, jednoduchou stavbu, která přesto zaujme.

U ztvárnění Masných krámu jsem se rozhodla pro dvojí zpracování dnešní podoby, jelikož je tato stavba v exteriéru z poloviny zachovaná. Jednou je kresba průčelí Masných krámů, kde jsem se snažila vystihnout empírovou přestavbu (viz Přílohy II., obr. 8). Druhá kresba zobrazuje zadní trakt budovy, kde se tyčí renesanční štít (viz Přílohy II., obr.9). Renesance, stejně jako klasicismus či empír jsou slohy řádové, proto jsem se rozhodla u této stavby o částečnou popisnost doplněnou o lavírování.

4.5. Palác Včela

Tento dům jsem si nevybrala podle jeho historické hodnoty, nebo protože by se mi líbil. Právě naopak. Dle mého názoru se tato stavba nehodí do historického centra Českých Budějovic, jelikož jde o architekturu inspirující se jinou zemí. Postrádá kontext prostředí. Zájem o tuto stavbu jsem tedy projevila, abych mohla poukázat na její nedostatky a abych se více dozvěděla o její historii.

Jako názorné protiklady jsem zpracovala dnešní podobu paláce a předešlý půvabný renesanční dům (viz Přílohy II., obr. 10). Renesanční podobu domu jsem zpracovala podle dochované fotografie, se zaměřením především na štít domu, který pochází

pravděpodobně z období vrcholné renesance, který jsem zvýraznila technikou lavírování. Neorenesanční fázi jsem provedla jen technikou perokresby, s náznakem základních prvků, jelikož zdobných prvků se na stavbě nachází mnoho (viz Přílohy II., obr. 11).

4.6 Bývalá spořitelna

Bývalá spořitelna, dnešní budova Komerční banky, je stavbou, která se podle mě stejně jako předešlý palác Včela nehodí do prostředí historického jádra Českých Budějovic. Tato stavba působí na člověka velkolepým dojmem. Na rozdíl od paláce Včely tuto stavbu zdobí o něco více sochařské výzdoby. Již od útlého dětství na mě bývalá spořitelna působila velkolepým dojmem. Obdivovala jsem výzdobu, která ve mně vzbuzovala strach, v interiéru jsem si připadla jako v paláci. Tehdy jsem si myslela, že se jedná o nejstarší stavbu ve městě, jelikož výzdoba mi připadala jako z pohádky.

Kresebně jsem ztvárnila jak podobu tehdejšího Ettmayerova domu (viz Přílohy II., obr. 12), tak i dnešní stav (viz Přílohy II., obr. 13). Oba objekty jsem doplnila o lavírovanou techniku.

5 Práce s dětmi na základní umělecké škole

Mým záměrem práce se žáky bylo zjistit, zda mají nějaký, a jaký, vztah k architektuře jako k jednomu z oborů výtvarného umění. Jak žáci dokážou interpretovat architekturu kolem sebe. Zda jsou schopni na základě předchozího teoretického výkladu použít dané stavební prvky správně. Pro didaktickou práci jsem si vybrala žáky prvního stupně ze Základní umělecké školy Piaristické náměstí v Českých Budějovicích, kteří pracují pod vedením Mgr. Václavy Štěpánové. Ve skupině bylo celkem dvanáct dětí, z nichž do mé

práce bylo nakonec zahrnuto jedenáct. Práce se skupinou trvala dva týdny. Děti dochází do výtvarného kroužky vždy jedenkrát týdně na zhruba 130 minut.

5.1 Stanovení cílů

5.1.1 Cíle

Hlavním cílem projektu bylo zjistit, jak jsou žáci prvního stupně schopni ve výtvarném projevu interpretovat architekturu. Zjistit, zda jsou schopni na základě výkladu použít dané prvky architektury správně. Zjistit, do jaké míry se zabývají detaily výtvarné činnosti. Skrytým cílem bylo zmapování jejich vztahu k architektuře vůbec.

5.1.2 Výběr vzorku

Vzorek žáků jsem zvolila dle „prostého záměrného výběru“⁹³, tedy podle určitých znaků (např. věk, město či lokalita). Metoda záměrného výběru patří mezi nejrozšířenější metody výběru v kvalitativním přístupu. Postup tohoto výběru lze popsat jako cílené vyhledávání účastníků, kteří mají společné vlastnosti neboli znaky, na jejichž základě jsou vybráni. Tento výběr se dělí na prostý záměrný výběr, stratifikovaný výběr a kvóťový výběr. Prostý záměrný výběr je specifický výběrem mezi potenciálními účastníky splňujícími daná kritéria a výzkumný soubor je menší.⁹⁴

Stanovila jsem si jejich věk od šesti do jedenácti let, tedy žáky prvního stupně. Toto věkové rozmezí bylo záměrné, především s ohledem na známou skutečnost, kdy u dětí po jedenáctém roku života k tzv. „krize čtvrté třídy“⁹⁵. Projevem této krize je

⁹³ [Srov.] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008, s. 79.

⁹⁴ [Srov.] MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 165-137.

⁹⁵ [Srov.] HAZUKOVÁ, H. P. ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, s. 57.

upadání do konformity, která se projevuje i ve výtvarné činnosti. Pro tuto práci jsem chtěla pracovat s dětmi, které nedbají na okolí, ale jsou schopny soustředit se jen na své vyjádření bez ohledu na ostatní. Dalším kritériem bylo umístění základní umělecké školy, která stojí v centru historického jádra města, tedy jsem předpokládala, že žáci o historické architektuře mají větší povědomí či ji nevědomky vnímají.

5.1.3 Metoda

Výzkumná metoda je proces, kterým výzkumník získává data zkoumané problematiky. Výzkumné metody se dělí na kvantitativní a na kvalitativní, jejichž výběr spočívá v druhu zkoumané problematice. Do kvalitativní metody lze například zařadit metodu experimentu či pozorování.⁹⁶ Metoda pozorování se dělí na zúčastněné pozorování, skryté zúčastněné pozorování a nepřímé pozorování. Zúčastněné pozorování je formou pozorování, kdy účastníci si jsou vědomi, že jsou pozorováni, zároveň pozorovatel vstupuje do přímé interakce s pozorovanými. Výhodou této metody je, že výzkumník tvoří součást pozorování, takže bezprostředně vnímá jevy kolem sebe. Nevýhodou je zkreslení výsledku, jelikož pozorovaní jsou si vědomi, že jsou pozorováni, takže nevědomky mění své chování.⁹⁷

Pro didaktickou práci jsem si vybrala kvalitativní metodu formou zúčastněného pozorování, jelikož mým záměrem je popsat probíhající práci se žáky prvního stupně. Na základě průběhu a výtvarných prací žáků se pokusím odpovědět na stanovené cíle. Jiná metoda nemohla být brána v úvahu, jelikož se jedná o jedinou vhodnou metodu pro didaktickou práci se žáky.

⁹⁶ [Srov.] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008, s. 85-86.

⁹⁷ [Srov.] MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 152-154.

5.2 Průběh práce s dětmi

Práci se žáky prvního stupně jsem rozdělila na dvě části. První částí bylo seznámení se stručnou historií města Českých Budějovic a s uměleckými slohy. Jelikož jsem si vybrala děti prvního stupně, počítala jsem s faktem, že takto malé děti neudrží pozornost déle než čtvrt hodiny. Podle toho jsem upravila výklad.

Vlastní výklad měl za cíl představit vývoj tří uměleckých slohů, vždy s názornými ukázkami českobudějovických reprezentujících staveb. Ukázka byla ve formě prezentace v PowerPointu (viz Přílohy III., obr. 1-8). Pro každý sloh jsem vybrala zastupující stavbu. Pro gotický sloh to byl bývalý dominikánský klášter a kostel Obětování Panny Marie. Tyto objekty jsem vybrala s ohledem na jejich lokalizaci, jelikož základní umělecká škola sídlí právě v areálu kláštera. Umístění základní umělecké školy v historickém jádru, dle mého názoru působí na žáky, kteří ji mohou i nevědomky vnímat.

Pro období renesance padla má volba na dům na nároží náměstí Přemysla Otakara II. Vybrala jsem jej kvůli tomu, že je jednoduchý na výklad a nenachází se na něm stavební prvky, které by mohly žáky mást. Typickým prvkem renesančního slohu se v mém teoretickém výkladu stalo sgrafito, které je na domě zastoupeno.

Třetím zastoupeným slohem bylo baroko. Ve výkladu se s ním děti seznámily skrze stavbu barokní radnice, jež patří beze sporu k nejtypičtějším barokním stavbám v Českých Budějovicích vůbec.

Poté jsem žákům pustila druhou prezentaci v PowerPointu, která obsahovala jak českobudějovické stavby, tak i ukázky z jiných míst České republiky, například ze Zlaté Koruny či Prahy (viz Přílohy III., obr. 9-18).

Na základě tohoto teoretického výkladu jsem žákům zadala práci na téma „Fiktivní rekonstrukce radnice“. Rekonstrukce radnice spočívala ve výběru jednoho ze slohů, gotického, nebo renesančního, ve kterém chtěly děti radnici výtvarně rekonstruovat. Žákům jsem rozdala vytisknuté listy obsahující více architektonických prvků z vybraných slohů pro jejich další inspiraci (viz Přílohy III., obr. 19-22).

Poté se už žáci pustili do vlastní výtvarné práce. Do jejich tvorby jsem zasahovala, pouze pokud požádaly o pomoc, nebo jsem poznala, že si neví rady.

Žákům jsem zadala zpracování radnice v kresebné technice. Pro splnění úkolu měly možnost výběru mezi pastelkami a pastelem či tužkou.

5.3 Rozbor výtvarných prací

5.3.1 První skupina

Žák č. 1: Desetiletá žákyně si pro zpracování radnice vybrala renesanční sloh. Při práci postupovala pomalu, dlouho přemýšlela nad stanovenými prvky a nad tím, jak architekturu zpracuje. Nakonec se rozhodla pro jednoduché ztvárnění průčelí, kde správně použila valeného oblouku, který neúmyslně stlačila, a obloučkového štítu, který se nacházel v příloze ukázek stavebních prvků. V arkádách se pokusila o zobrazení perspektivy. U sloupů arkád naznačila v tužce patky a hlavice sloupů. Též okna jsou podobná ukázce z přílohy. Zajímavé bylo použití ornamentu zubořezu, který použila pro rozdělení průčelí domu od štítu. Ten se pokusila perspektivně zpracovat. Při práci se bála většího experimentu a spíše se držela daného výkladu a ukázek. Pro výzdobu fasády radnice nepoužila naznačení sgrafitové omítky. Je možné, že její podoba štítu radnice byla částečně inspirovaná pražskou Týnskou školou, kde se podobný štít nachází. S barevností též neexperimentovala, použila jen béžovou barvu pro celou radnici a modrou pro zubořez a obrysy štítu. Držela se faktu, že renesanční radnice byla jednopatrová (viz Přílohy III., obr. 23).

Tato žákyně se s úkolem neztotožnila a to pravděpodobně vedlo k „držení se při zemi“ v rámci jejího výtvarného projevu. Přesto se u ní projevil zájem o architekturu všeobecně. Na základě prohlížení odborné literatury o architektuře se se mnou pustila do diskuze o významu gotických kostelů a katedrál, zajímala se o jejich výzdobu. Například mě překvapil její dotaz ohledně smyslu bohaté sochařské výzdoby ve výškách průčelí kostelů

a katedrál. Považuje totiž za nelogické, že ji kolemjdoucí nemohou dostatečně rozeznat, a tedy ocenit. Tato žákyně si uvědomovala zásahy moderní architektury do historických center měst. Sama začala diskutovat o nepatřičném umístění obchodního domu Prior v okolní historické zástavbě. Z této stavby měla negativní pocit.

Žák č. 2: Desetiletá žákyně si též vybrala pro zpracování zadání renesanční radnici. Umístění do formátu nezvládla, na pravou stranu vychází stěna a štít nahoře z formátu. Též jako první žákyně použila valeného oblouku. U sloupů projevila větší snahu o přiznání patky a hlavice v zjednodušené podobě. Průčelí domu oddělila horizontálně od štítu, přičemž použila kreativní způsob, kdy použila prvek zubořezu, který ovšem nedodržela v celé řadě a splýval do obloučků, pod něhož zakomponovala kroužky. Při vytváření štítu projevila tvořivost a pravděpodobně spojila dvě podoby štítů, štítu vykrajovaného a horizontálně členěnými římsami. Štít rozdělila dvěma horizontálními pruhy mezi, které zakomponovala vlastní podobu ornamentu. V této fázi chtěla nakreslit ornament mořské vlnky, jelikož jí nešel a pravděpodobně se bála, že jí nepůjde i po vyzkoušení, rozhodla se jej zpracovat podle své fantazie. Její představa vycházela z ornamentu vejcovce, který dále rozvinula. Barevnost ponechala v tónu červené barvy. (viz Přílohy III., obr. 24)

Tato žákyně se též zapojila do diskuse o památkách, ale bylo znát, že se zdráhá více zapojit.

Žák č. 3: Jedenáctiletá žákyně si pro zpracování radnice vybrala gotický sloh. Její zpracování je naprosto odlišné od ostatních prací, jelikož jako jediná nakreslila stavbu do prostoru, perspektivně řešenou. Její podoba radnice připomíná spíše hrad. V arkádách použila lomeného oblouku též i u oken, kde se pokusila o vlastní ztvárnění kružby. Projevila velkou tvořivost, s jednotlivými prvky si vyhrála, naznačila i kmennou podlahu pod arkádami. Též kamennou výzdobu oblouků, kterou bych ovšem zařadila spíše do renesance. Projevila snahu o stínování v oknech. Štít jen naznačil a je použit u všech stran. Podobu fasády okopírovala od žáka č. 4, který již jí měl rozpracovanou. Práci chtěla ponechat jen v tužce (viz Přílohy III., obr. 25).

Tato žákyně od začátku vlastní práce se zahloubala do kresby a pracovala bez přestávky. Posuovala rychle a jako první ve skupině byla s prací hotová. Na základě

rozhovoru s její paní učitelkou jsem dospěla k závěru, že jí povolím radnici ponechat v tužce.

Žák č. 4: Osmiletý žák si vybral též gotický sloh. V jeho ztvárnění se projevila velká míra fantazie. Radnici nakreslil v pokusu o perspektivní vidění. Správně použil lomeného oblouku v arkádách, do kterého zakomponoval sedlový portál. Okna v druhém patře provedl v lomeném oblouku. Štít domu je nerozpoznatelný, jelikož není ukončen a vychází z formátu. Jeho podoba radnice připomíná benátskou či východní architekturou, která je založena na ornamentu. Přízemí vyzdobil barevnými „kameny“, v druhém poschodí použil ornament obloučků. Nebál se barevného zpracování (viz Přílohy III., obr. 26).

Při práci žák postupoval velmi pomalu, kterou nestihl dodělat, proto boční strana radnice je naznačená. Na žákovi byl poznat zájem o výtvarnou práci, při které postupoval s nadšením. Do diskuse se nezapojil. Tomuto žákovi jsem na druhou hodinu přinesla knihu o architektuře, kde jsem mu ukázala stavby z Benátek a východních zemí, protože netušil, že jeho práce tyto stavby napodobil. Možná právě použil barevnější ztvárnění.

5.3.2 Druhá skupina

Žák č. 5: Žákyně stará dvanáct let při zpracování radnice se inspirovala renesancí. Držela se daných pokynů a dle ukázek ji nakreslila. Její podoba radnice má pětici valených arkád se snahou o perspektivu, kde ponechala sloupy bílé. V prvním patře jsou okna, která kopírují renesanční okna z ukázek. Dům ukončila štítem, který je posazen příliš nízko. Štít připomíná typ obloučkového štítu, který pozměnila podle sebe. Uprostřed štítu se vyjímá věž s hodinami. Radnici pojala v modré barvě. Bez jakékoli zdobnosti navíc (viz Přílohy III., obr. 27).

Pravděpodobně se u žákyně projevila znalost nynější radnice a nevědomky se jí držela. Nasvědčuje tomu podání barevnosti a věž s hodinami uprostřed. Žákyně se při hodině neprojevovala a bez přerušení pracovala. Úkolu se ujala s odpovědností.

Žák č. 6: Devítiletá žákyně si vybrala ke zpracování renesanční sloh. Radnice má

šest valených oblouků s naznačeným sgrafitem. Pojala ji jako dvoupatrový dům, u kterého nakreslila trojici oken v jednom patře a trojici oken v druhém patře, která jsou odlišná. Kolem oken se též pokusila o sgrafitovou výzdobu. Radnici zdobí dvě věže se štítem uprostřed. Štít zprvu nakreslila v podobě ústupkového, ale ukončila jej vrcholem, který připomíná štít s vykrajovanými obrysy. Pod střechami věží a pod štítem nakreslila jako sgrafito mořskou vlnku. Radnici vybarvila hnědou barvou. Pokusila se o vlastní zdobný prvky, jenž připomíná znaky (viz Přílohy III., obr. 28).

Dle mého názoru se u této žákyně též projevila dobrá vizuální znalost dnešní podoby radnice, kdy použila boční věže a doprostřed usadila štít. Při práci se často ptala na názor, jelikož nevěděla jak dál. Po zeptání se, nakreslila to, co jí bylo předloženo na ukázkou a až se nepokoušela o vlastní interpretaci. Příkladem může být situace, kdy se přišla zeptat, zda má radnici nějak ozdobit. Navrhla jsem, ať se pokusí o nějaký ornament, který se používal v renesanci, a ukázala jsem mořskou vlnku. Žákyně ji poté použila v kresbě, bez použití vlastní fantazie.

Žák č. 7: Dvanáctiletá žákyně se při kresbě radnice inspirovala renesančním slohem. Držela se daných předloh a faktů, které si poupravila podle své představy. Též správně použila valených oblouků, kterým dala podobu kamenného ostění. Přízemí oddělila římsou. Nad římsou pokračují bez přerušení dvě patra ukončené římsou. Radnici ukončuje obloučkový štít s vlaštovčími ocasy v popředí. Radnici pojala barevně, použila modrou barvu na fasádu a na štít růžovou a hnědou. Ke zvýraznění použila fixy (viz Přílohy III., obr. 29).

Radnici provedla jednoduše, ale za to se správným použitím slohových prvků. O větší propracování detailů se nepokusila.

Žák č. 8: Též dvanáctiletá žákyně pojala radnici rozpačitě. Nejprve se pustila do renesančního ztvárnění štítu připomínající pozdně renesanční štíty. Ve štítu použila renesanční sgrafitovou ornamentiku mořských vlnek a psaníček. Ovšem zbytek radnice připomíná gotický sloh, jelikož použila lomeného oblouku jak v loubí, tak i u oken, kde nakreslila i kružbu. Radnici provedla v modré barvě (viz Přílohy III., obr. 30).

Mým názorem je, že žákyně byla ovlivněna dnešní barokní radnicí a to ji svazovalo.

Za druhé při kresbě se neustále věnovala své spolužačce, takže pravděpodobně došlo k smíchání dvou slohů. Sama tento fakt při práci přiznala. Žákyně použila stejný postup kresebnými nástroji, jako její spolužačka vedle ní. Fix použila pro obrys stavby, kterou poté vybarvila pastelkami.

Žák č. 9: Sedmiletý žák při ztvárnění radnice použil svou fantazii a v kresbě nelze rozeznat slohové prvky. Jediný prvek, jenž lze rozeznat je valený oblouk jako vchod do radnice. Radnice je interpretací jeho vlastní fantazie. Velmi expresivní pojetí výkresu (viz Přílohy III., obr. 31).

Tento žák při práci nevzal v úvahu rady a ani příliš nekomunikoval.

Žák č. 10: Sedmiletá žákyně svou práci pojala také podle svých představ. V přízemí radnice použila dvojici arkád, u které jeden oblouk dostal podobu lomeného a druhý valeného oblouku. Radnice má dvojici čtvercových oken a zdobená štítem připomínající ústupkový. Slohově též nerozeznatelné. Barevně velmi expresivní se zapojením vlastních motivů kytěk (viz Přílohy III., obr. 32).

Žákyně též nekomunikativní, při práci si hleděla svého.

Žák č. 11. Osmiletý žák nakreslil radnici v duchu renesančního slohu, připomínající spíše hrad. V přízemí použil valeného oblouku jako vstupní bránu s kamenným ostěním. Jako zdobný prvek použil maskarony (motiv v podobě hlavy) a radnici ukončil štítem připomínající opevňovací cimbuří. Žák celou stavbu utopil v šedé barvě. Jeho radnice připomíná spíše středověký hrad (viz Přílohy III., obr. 33).

Žák byl nejistý, než v začátcích kresby několikrát změnil podobu výkresu. Při práci si nenechal poradit a komunikace s ním byla těžká. Při rozhovoru s jeho paní učitelkou jsem se dozvěděla, že tohoto žáka je velice těžké k něčemu nadchnout a při práci mu dlouho trvá, než se vůbec pro něco rozhodne.

5.4 Závěr didaktické části

Práce s dětmi byla v obou skupinách odlišná. V první skupině děti dokázaly správně použít dané slohové prvky ke svým radnicím, i když slohové znaky daných dob za základní školy neznaly. Zprvu vypadaly vystrašeně a do práce se nehrnuly, vypadaly znuděně, ale nakonec je práce začala bavit. Zapojovaly se do diskuse o památkách a smyslu zdobení v architektuře. Na základě vlastní iniciativy se pustily do prohlížení odborné literatury a ptaly se na věci týkající se historické architektury. Tyto děti úkol pojal odpovědněji, což se odrazilo i v jejich práci.

Na konci hodiny mi jejich paní učitelka řekla, že právě tato skupinka dětí je výtvarně nejzdatnější.

Práce v druhé skupině byla oproti první zcela odlišná. Tyto děti neprojevíly žádný zájem o architekturu. Odbornou literaturu braly jen jako inspiraci a poté, co našly prvky, jež použily, knihy dále neprohlížely. U těchto žáků se projevila poměrně větší míra vlastní představitivosti, která v některých případech postrádala míru slohového základu.

Tuto skupinu, která je zaměřenou na první stupeň, navštěvují již zmíněné dvanáctileté žákyně. Do rozboru jsem zahrnula i jejich výtvarné práce, jelikož je u nich rozpoznatelný útěk do konformity. Zahrnutí do rozboru mi přišlo příhodné z hlediska zmíněné krize čtvrté třídy, i když jsem zprvu toto neplánovala.

U dvanáctiletých žáků se projevila konformita dle mého názoru právě v podobě radnic, které vzdáleně připomínají dnešní. Používali prvky, které dále více nerozvíjeli a pokud ano, tak velmi opatrným způsobem. U těchto dětí, převážně starších, se objevil cit pro větší detaily, například zobrazovaly hodiny, což se u první skupiny neobjevilo.

Žáci architekturu interpretovali různě. Někteří se více zajímali o hmotu a dané prvky, jiní se zaměřili na vlastní pojetí architektury, ve kterých byla zastoupena velká míra expresivity. Expresivní pojetí úkolu bylo zastoupeno mezi mladšími žáky. Starší žáci se zaměřili více na detaily a na celkové estetické působení. Převážná část žáků podle výkladu použila správně prvky ve svých výtvarných pracích. U části žáků se projevil zájem o zvýraznění obrysů stavby a prvků pomocí fixy, poté co jej uviděli u jedné žákyně. Výtvarný

projev mladších žáků byl více osobitý.

Skrytým cílem, jehož záměr bylo zjištění vnímání a vztahu k architektuře, bylo pozitivní zjištění v první skupině, v které proběhla diskuse na toto téma. V druhé skupině jsem žádný závěr neučinila, jelikož tito žáci nebyli komunikativní a neprojevíli bližší iniciativu a žáci na otázky odpovídali stroze.

Závěr

Zpracování mé bakalářské práce spočívalo na komparaci odborné literatury, stavební dokumentace, fotografií a především na vlastním popisu vybraných objektů, který se opíral o mé dosavadní znalosti a dostupné odborné literatuře. Toto se týkalo především teoretické části, kde jsem popisovala, jak vznik města Českých Budějovic, tak jeho stavební vývoj a vývoj vybraných staveb. V první kapitole jsem se věnovala vzniku a podobě Českých Budějovic a podmínkám, za kterých k tomu docházelo. Vedle zakladatele města Přemysla Otakara II. je neméně důležitá osobnost lokátora purkrabího Hirza, díky kterému historické jádro města dostalo svou typickou podobu, která je nezaměnitelná s jinými městy. Věnovala jsem se i všeobecnému stavebnímu vývoji, který shrnuje slohy nacházející se ve městě.

V druhé kapitole věnované již stavebnímu vývoji vybraných staveb historického jádra města, jsem popsala šest staveb, které nějakým způsobem reprezentují České Budějovice a bývají navštěvovány turisty. Vybrání staveb spočívalo v odlišných hlediscích. Každá stavba je něčím jedinečná, buď svou funkcí, slohovou podobou či svou bohatou stavební historií.

Součástí teoretické práce byla kapitola věnována pedagogicko-psychologickému tématu, kde jsem se rámcově zaměřila na psychický vývoj dětí mladšího školního věku a na postavení architektury ve vzdělávacím procesu. V této části jsem se opírala o odbornou literaturu z oblastí pedagogiky, psychologie a metodologie výtvarné výchovy.

Praktická část mé bakalářské práce obsahuje studijní kresby vybraných staveb, ve kterých jsem věnovala pozornost zobrazení základních hmot a tvarů objektů. Stěžejním tématem v praktické části bakalářské práce bylo didaktické vedení práce žáků mladšího školního věku ze základní umělecké školy (z původních dvanácti zkoumaných dětí bylo jedno vyřazeno pro nepochopení zadání). Práci se žáky jsem zakládala na pochopení základních stavebních prvků architektury v daném slohovém období, které měli žáci za úkol výtvarně zpracovat ve vlastním návrhu radnice. Cílem nebyl kvantitativní sběr dat (jako tomu často bývá), ale popis práce s dětmi a jejich výtvarného zpracování úkolu. Každé dítě se na architekturu dívá svým úhlem pohledu, zobrazí to, co je podle něho

důležité, co ho zaujme. Právě podle těchto aspektů se sešly rozdílné práce, které jsou něčím specifické. Samotná práce s dětmi přinesla zjištění, která jsem nečekala, a to bylo překvapivější. Děti dokázaly o architektuře a urbanistickém prostoru pře kriticky přemýšlet a jejich názory se podobaly názorům dospělých v daném oboru.

Zpracování bakalářské práce mi bylo velikým přínosem. Dozvěděla jsem se mnoho poznatků, které mi do budoucna v daném oboru budou užitečné. Práce mi poskytla nový náhled na podobu města. A především práce se žáky na základní umělecké škole mi byla obrovskou a nenahraditelnou zkušeností, kterou budu moci doufám využít v budoucí pedagogické praxi.

Zdroje

Seznam použité literatury

- BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník: malířství, sochařství, grafika*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1997, 429 s. ISBN 80-200-0609-5.
- BINDER, Milan a Jan SCHINKO. *České Budějovice zmizelé aneb 100 porovnání zmizelých objektů se současným stavem*. 1. vydání. České Budějovice: Milan Binder, 2007, 113 s. ISBN 978-903636-3-2.
- BINDER, Milan a Jan SCHINKO. *Věže a věžičky Českých Budějovic, aneb, Nejen Praha je stověžatá*. 1. vyd. České Budějovice: M. Binder, 2006, 101 s., [4] s. obr. příl. ISBN 80-903636-2-8.
- DUDÁK, Vladislav a kol. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2000, s. 535-1029. ISBN 80-86223-08-6.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008, 272 s. ISBN 978-80-223-2391-8.
- HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy I*. 2. vyd. (1. vyd. v SPN). Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, 2 sv.
- HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás: přehled stavebních slohů*. Vyd. 5., přeprac. a dopl. Praha: Paseka, 2002, 358 s., [32] s. obr. příl. ISBN 80-7185-389-5.
- CHODURA, Radko. *Malý slovník pojmů sakrální architektury: stručný výklad pojmů typologie sakrální architektury a stavebně-historického tvarosloví*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1999, 60 s. Studie teologické fakulty Jihočeské univerzity. ISBN 80-7040-312-8.
- CHODURA, Radko. *O architektuře a výchově: skriptum pro předmět architektonika*. Vyd. 1. České Budějovice: Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích, 1991, 67 s. ISBN 80-7040-044-7.
- JŮVA, Vladimír. *Estetická výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970, 135 s. ISBN neuvedeno.
- KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezka. 1. díl*. Praha: Libri, 2009, 383 s. ISBN 978-80-7277-399-2
- KLINDOVÁ, Ľuboslava a Eva RYBÁROVÁ. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974, 129 s. ISBN neuvedeno
- KOL. *Encyklopedie Českých Budějovic*. 1. vyd. České Budějovice: Nebe, 1998, 592 s. ISBN 80-238-3392-8.
- KOVÁŘ, Daniel. *České Budějovice*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2006, 80 (77) s., [78] s. obr. příl. Zmizelé Čechy. ISBN 80-7185-752-1.
- KUTHAN, Jiří. *Gotická architektura v jižních Čechách: zakladatelské dílo Přemysla Otakara II*. 1. vyd. Praha: Academia, 1975, 224 s., [70] s. obr. příl. ISBN neuvedeno.

LÍBAL, Dobroslav a Jan MUK. *Zpráva o stavebně historickém vývoji MPRČ. České Budějovice. Rozmnožený rukopis*. Praha: SÚPRPMO, 1962

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2006. 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4

PAVEL, Jakub a Eva ŠAMÁNKOVÁ. *České Budějovice*. 2. vyd. Praha: Odeon, 1979,

PAVEL, Jakub a Petr WITTLICH. *Dějiny umění v Československu: stavitelství, sochařství, malířství*. 2. vyd. Praha: Práce, 1978, 272 s., [152] s.obr. příl. Kotva (Práce). ISBN neuvedeno.

SUK, Martin. *Vývoj architektonického detailu v kostele Obětování Panny Marie dominikánského kláštera v Českých Budějovicích (s přihlédnutím k přehledu názorů na stavební vývoj)*. České Budějovice, 1998, 104 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, pedagogická fakulta.

TOUFAR, Alois. *Výtvarná výchova dětí předškolního a školního věku*. Brno: Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků, 1976, 76 s. ISBN neuvedeno.

UŽDIL, Jaromír. *Mezi uměním a výchovou*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, 463 s. ISBN neuvedeno.

ZEVI, Bruno. *As Space: How to Look at Architecture*. New York: Horizon Press, 1957. ISBN 0-8180-0024-4

ZHOŘ, Igor a Jaromír UŽDIL. *Výtvarné umění ve výchově mládeže*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964, 194 s. ISBN neuvedeno.

ZÍKA, Jan. *Panna Maria Budějovická*. České Budějovice: Československá akciová filiálka v Českých Budějovicích, 1932. ISBN neuvedeno

Jiné zdroje

KAKUŠKA, Karel. *České Budějovice - město bank: Palác "Včela" na nároží náměstí Přemysla Otakara II. a ulice Karla IV. v Českých Budějovicích*. In: *Českobudějovické listy*. České Budějovice: Vydavatelství Vltava, 1992-2006, 26. 07. 1995, 4/172, s. 11.

PAVELEC, Petr. *České Budějovice - klášterní kostel Obětování Panny Marie: uměleckohistorický průvodce*. České Budějovice: Petr Pavelec, 1997. 24 s. ISBN (Brož.).

Elektronické zdroje

Kol. Klasicismus a empirie. In: *Encyklopedie Českých Budějovic* [online]. © 1998-2015 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/klasicismus-a-empir>

Kol. Radnice. In: *Encyklopedie Českých Budějovic* [online]. © 1998-2015 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/radnice>

Kol. Palác Včela. In *Slavné stavby* [online]. © 2007-2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://slavnestavby.cz/?i=3303/palac-vcela-biene>

Kol. Budějovická spořitelna. In *Slavné stavby* [online]. © 2007-2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné: <http://slavnestavby.cz/?i=3314/budejovicka-sporitelna>

KATRŇÁKOVÁ, Dana. *Vizuální smog z hlediska informační technologie* [online]. 2014 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/342016/ff_b/342016_Katrnakova_Bakalarska_prace.pdf

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf

Seznam příloh

Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části

Obrázek 1: Opevnění města: barokní městská opevnění podle M. Vogta (1712); SOkA.....	70
Obrázek 2: Pranyř: oheň na jižní straně náměstí Přemysla Otakara II. podle dřevorytu z 1653; JČM.....	70
Obrázek 3: Radnice: průčelí na náměstí Přemysla Otakara II.; foto O. Sepp 1998.	71
Obrázek 4:Radnice: klasicistní úprava radničního nádvoří s budovou městského vězení na kresbě F. Blumentritta; JČM.	71
Obrázek 5: Radnice: Technická věž.	72
Obrázek 6: F. J. Prokyš, mědiryt, klášterní areál s kostelem Obětování Panny Marie (1774).	72
Obrázek 7: Kostel Obětování Panny Marie: kněžiště od severovýchodu.....	73
Obrázek 8: Bývalý dominikánský klášter.	74
Obrázek 9:Výřez z veduty náměstí Přemysla Otakara II. od Georga Zorna pravděpodobně z roku 1841.	74
Obrázek 10: Pozdně klasicistní záložna, zachycena pravděpodobně kolem roku 1891.	75
Obrázek 11: Novorenesanční.	75
Obrázek 12: Funkcionalistická novostavba z roku 1936.....	76
Obrázek 13: Masné krámy.....	76
Obrázek 14:Stulíkův dům, pozdní renesance.....	77
Obrázek 15: Palác Včela (Biene).....	77
Obrázek 16: Ettmayerův dům, snímek před rokem 1911.	78
Obrázek 17: Bývalá spořitelna, 1913.....	78

Přílohy II. Kresby

Kresba 1: Radnice.....	79
Kresba 2: Kostel Obětování Panny Marie.....	80
Kresba 3: Kostel Obětování Panny Marie.....	81
Kresba 4: Bývalý dominikánský klášter	82
Kresba 5: Pozdně klasicistní záložna.....	83
Kresba 6: Novorenesanční záložna.....	84
Kresba 7: Funkcionalistická podoba objektu.....	85
Kresba 8: Masné krámy, pohled na východní průčelí.	86
Kresba 9: Masné krámy, pohled na západní průčelí.	87
Kresba 10: Stulíkův dům.....	88
Kresba 11: Palác Včela.....	89
Kresba 12: Ettmayerův dům.....	90
Kresba 13: Bývalá spořitelna	91

Přílohy III. Fotodokumentace k didaktické části

Obrázek č. 1: Presentace na architekturu v Českých Budějovicích	92
Obrázek č. 2: Presentace na architekturu v Českých Budějovicích	92
Obrázek č. 3: Presentace na architekturu v Českých Budějovicích	92
Obrázek č. 4: Presentace na architekturu v Českých Budějovicích	93
Obrázek č. 5: Presentace na architekturu v Českých Budějovicích	93
Obrázek č. 6: Presentace na architekturu v Českých Budějovicích	93
Obrázek č. 7: Presentace na architekturu v Českých Budějovicích	94
Obrázek č. 8: Presentace na architekturu v Českých Budějovicích	94
Obrázek č. 9: Presentace ukázek staveb	94
Obrázek č. 10: Presentace ukázek staveb	95
Obrázek č. 11: Presentace ukázek staveb	95
Obrázek č. 12: Presentace ukázek staveb	96
Obrázek č. 13: Presentace ukázek staveb	96
Obrázek č. 14: Presentace ukázek staveb	97
Obrázek č. 15: Presentace ukázek staveb	97
Obrázek č. 16: Presentace ukázek staveb	97
Obrázek č. 17: Presentace ukázek staveb	98
Obrázek č. 18: Presentace ukázek staveb	98
Obrázek č. 19: Ukázky slohů	99
Obrázek č. 20: Ukázky slohů	100
Obrázek č. 21: Ukázky slohů	101
Obrázek č. 22: Ukázky slohů	102
Obrázek č. 23: Žák č. 1	103
Obrázek č. 24: Žák č. 2	104
Obrázek č. 25: Žák č. 3	105
Obrázek č. 26: Žák č. 4	106
Obrázek č. 27: Žák č. 5	107
Obrázek č. 28: Žák č. 6	108
Obrázek č. 29: Žák č. 7	109
Obrázek č. 30: Žák č. 8	110
Obrázek č. 31: Žák č. 9	111
Obrázek č. 32: Žák č. 10	112
Obrázek č. 33: Žák č. 11	113

Přílohy

Obrazový materiál k teoretické části

Obrázek 1: Opevnění města: barokní městská opevnění podle M. Vogta (1712); SOKA

Obrázek 2: Pranýř: oheň na jižní straně náměstí Přemysla Otakara II. podle dřevorytu z 1653; JČM.

Obrázek 3: Radnice: průčelí na náměstí Přemysla Otakara II.; foto O. Sepp 1998.

Obrázek 4: Radnice: klasicistní úprava radničního nádvoří s budovou městského vězení na kresbě F. Blumentritta; JČM.

Obrázek 5: Radnice: Technická věž.

Obrázek 6: F. J. Prokyš, mědiryt, klášterní areál s kostelem Obětování Panny Marie (1774).

Obrázek 7: Kostel Obětování Panny Marie: kněžiště od severovýchodu.

Obrázek 8: Bývalý dominikánský klášter.

Obrázek 9: Výřez z veduty náměstí Přemysla Otakara II. od Georga Zorna pravděpodobně z roku 1841.

Obrázek 10: Pozdně klasicistní záložna, zachycena pravděpodobně kolem roku 1891.

Obrázek 11: Novorenesanční.

Obrázek 12: Funkcionalistická novostavba z roku 1936.

Obrázek 13: Masné krámy.

Obrázek 14: Stulíkův dům, pozdní renesance.

Obrázek 15: Palác Včela (Biene).

Obrázek 16: Ettmayerův dům, snímek před rokem 1911.

Obrázek 17: Bývalá spořitelna, 1913.

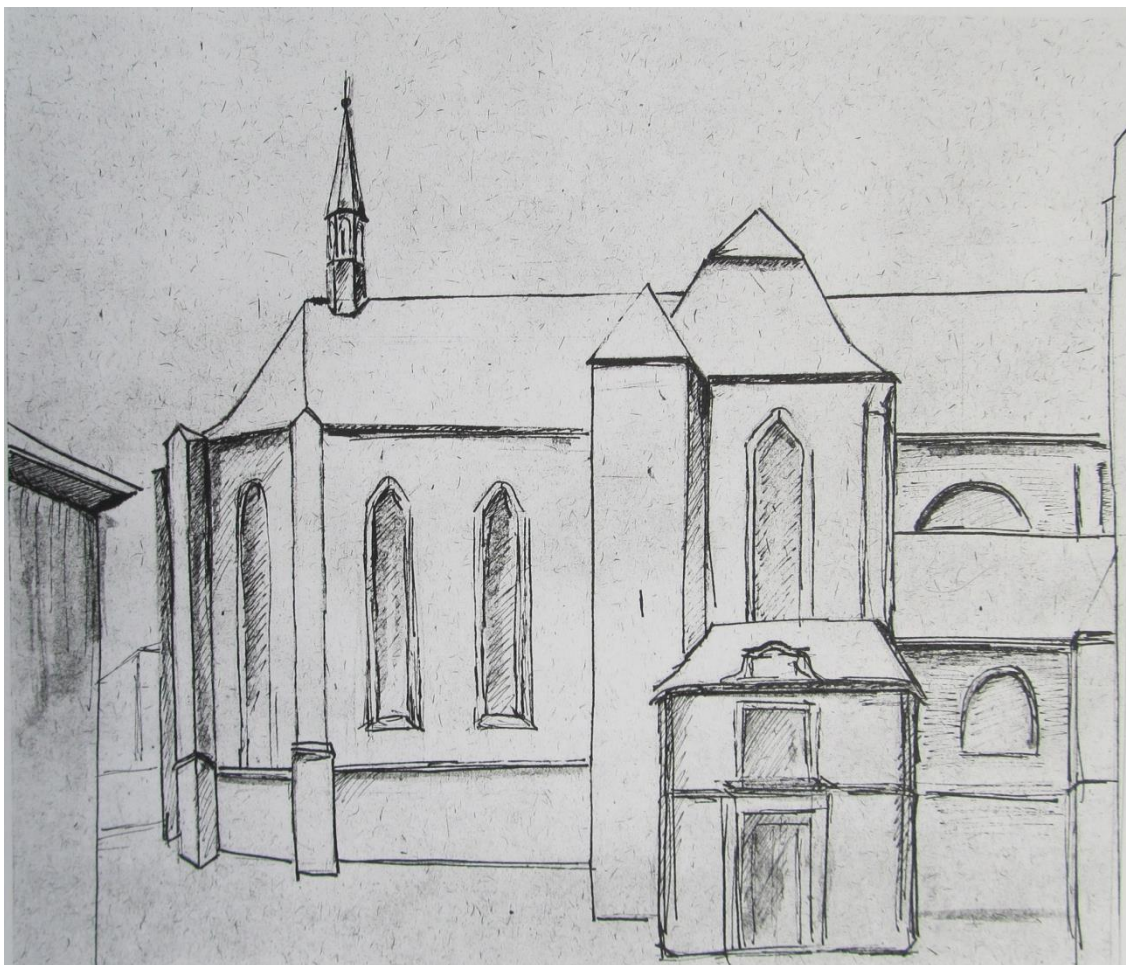
Kresby

Kresba 1: Radnice

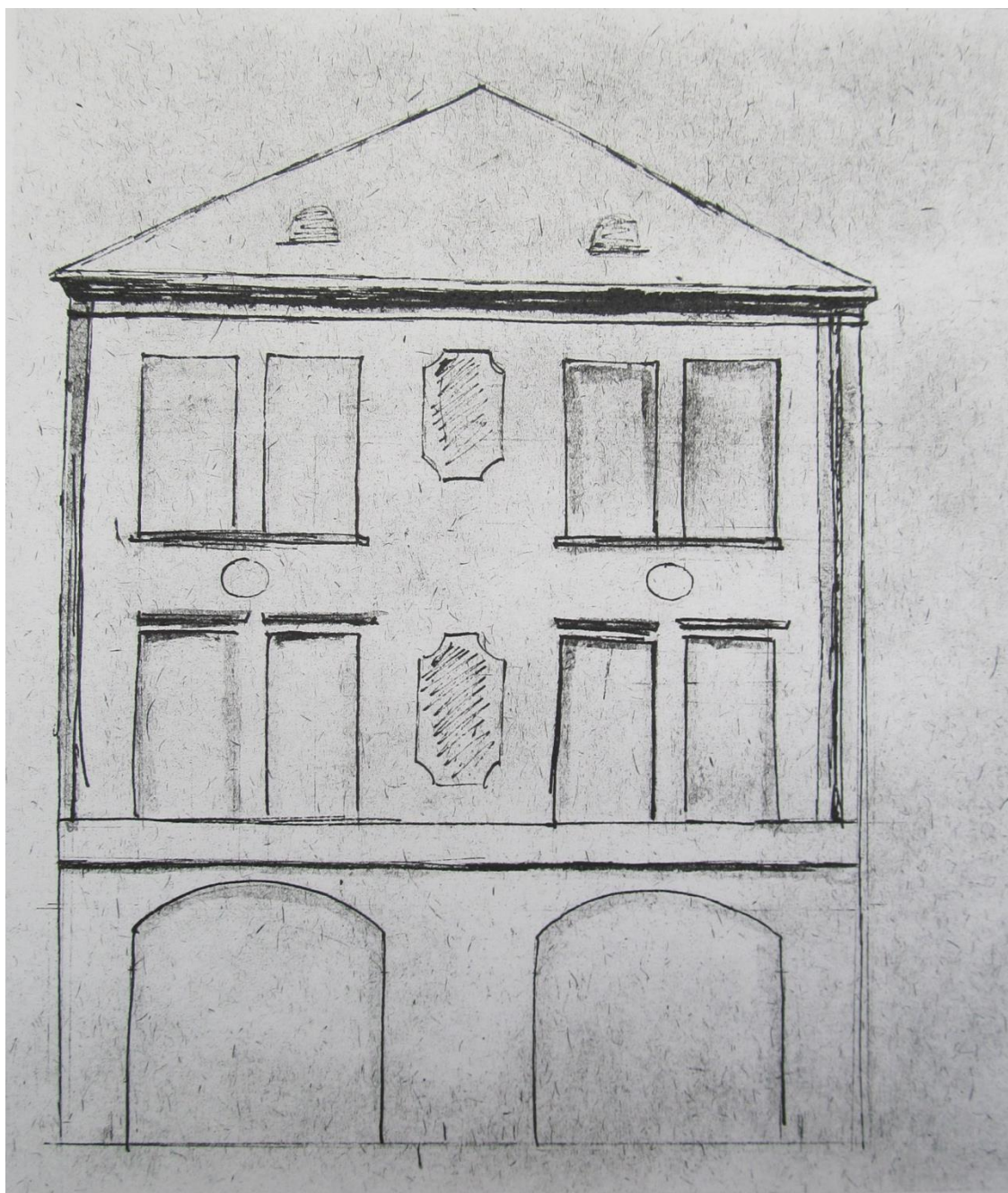
Kresba 2: Kostel Obětování Panny Marie

Kresba 3: Kostel Obětování Panny Marie

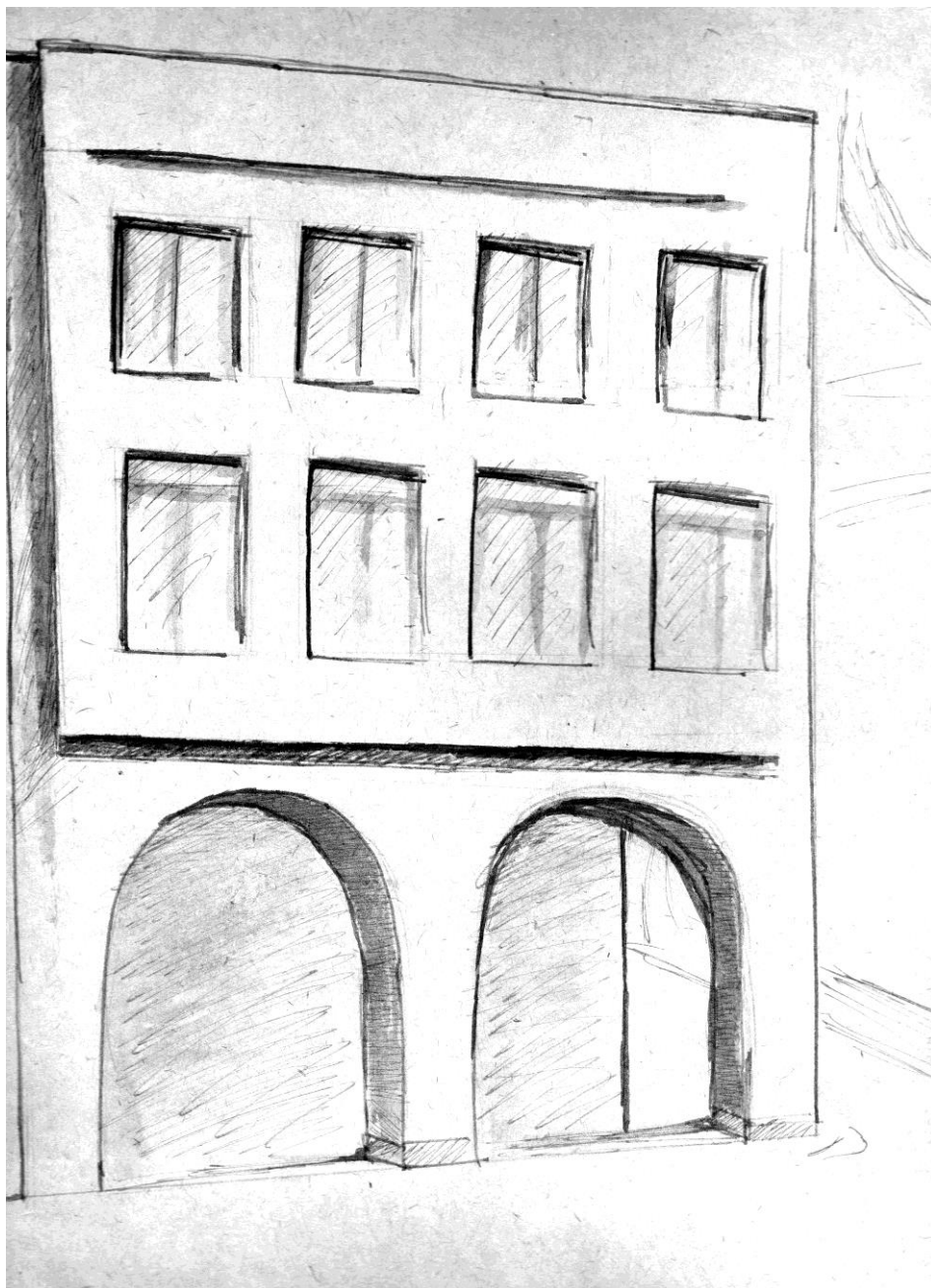
Kresba 4: Bývalý dominikánský klášter

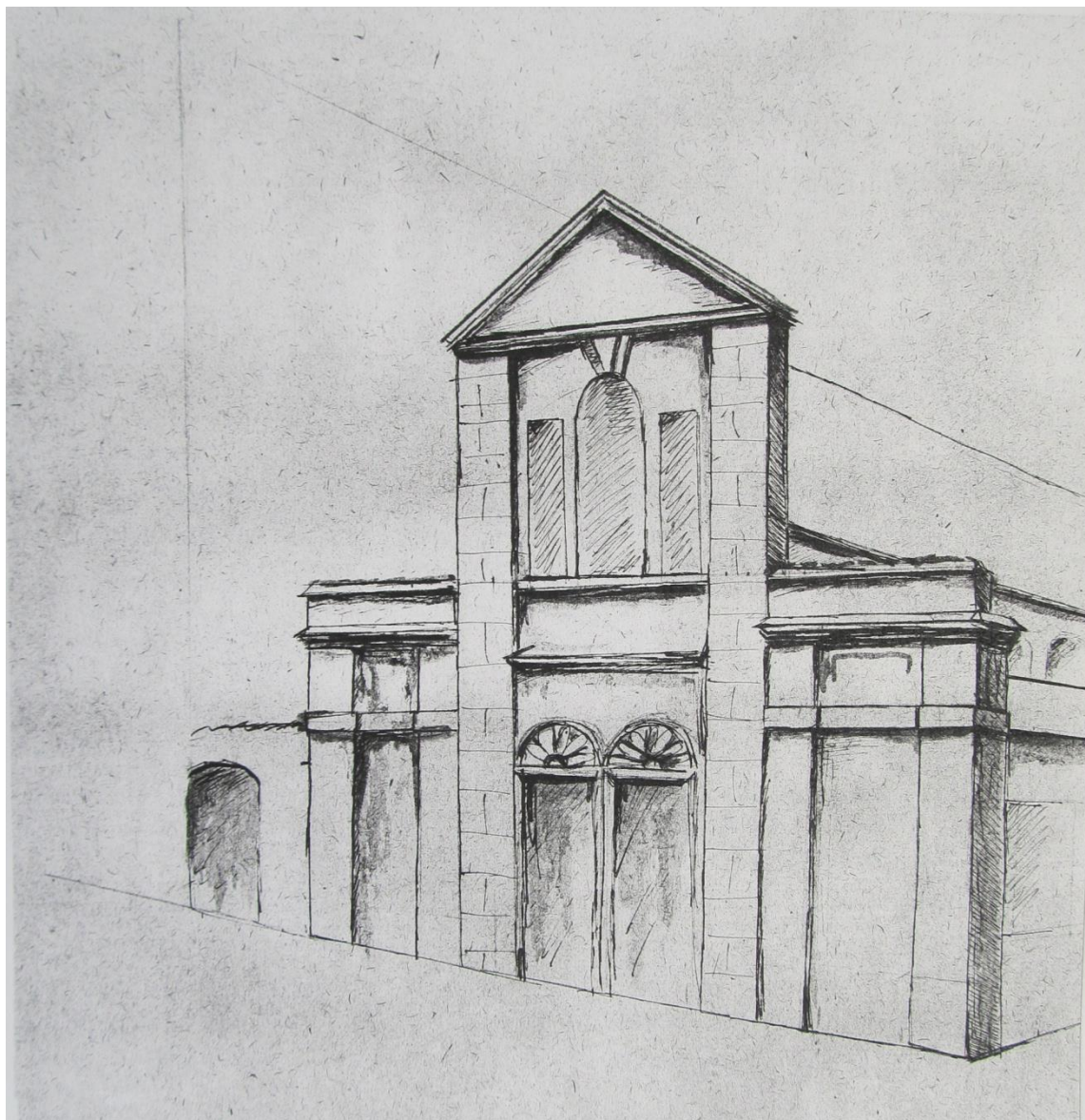
Kresba 5: Pozdně klasicistní záložna

Kresba 6: Novorenesanční záložna

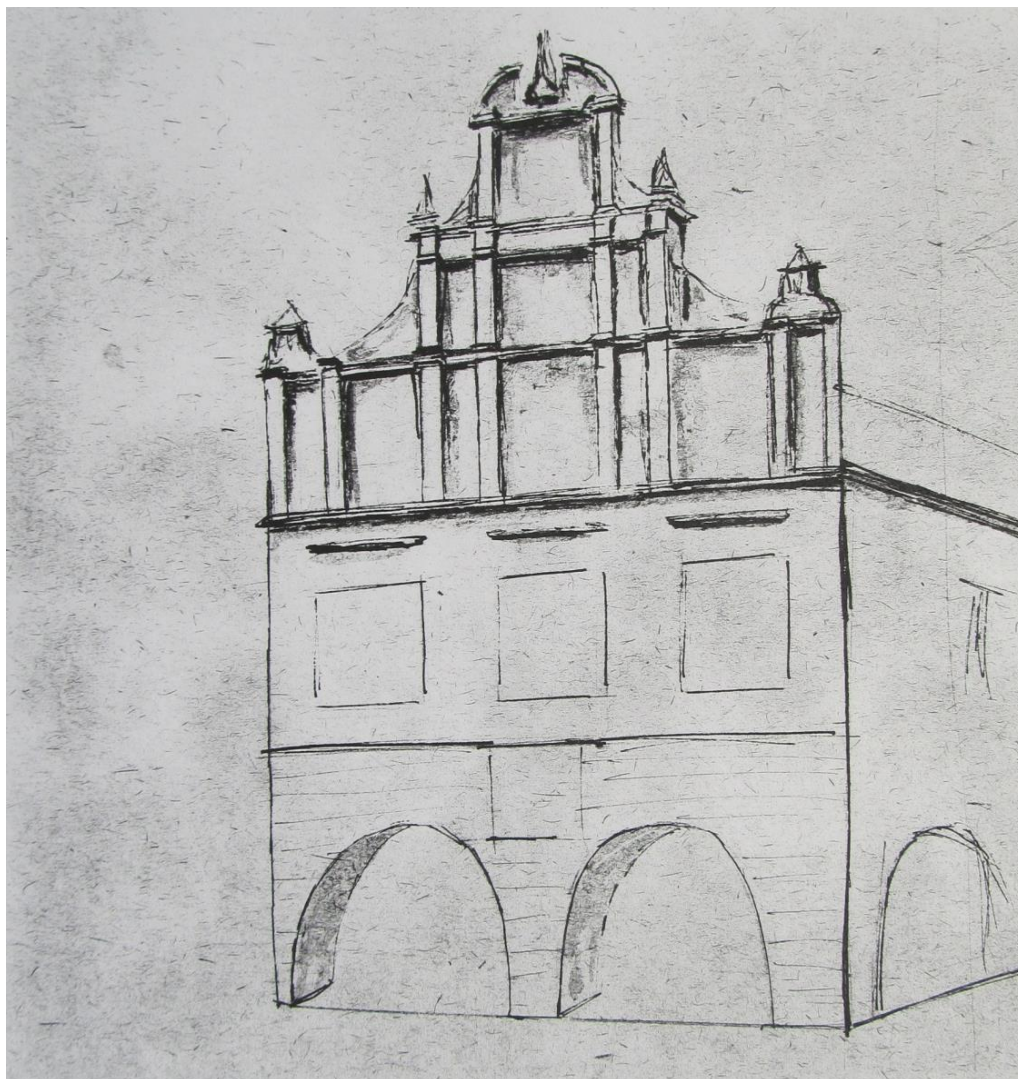
Kresba 7: Funkcionalistická podoba objektu

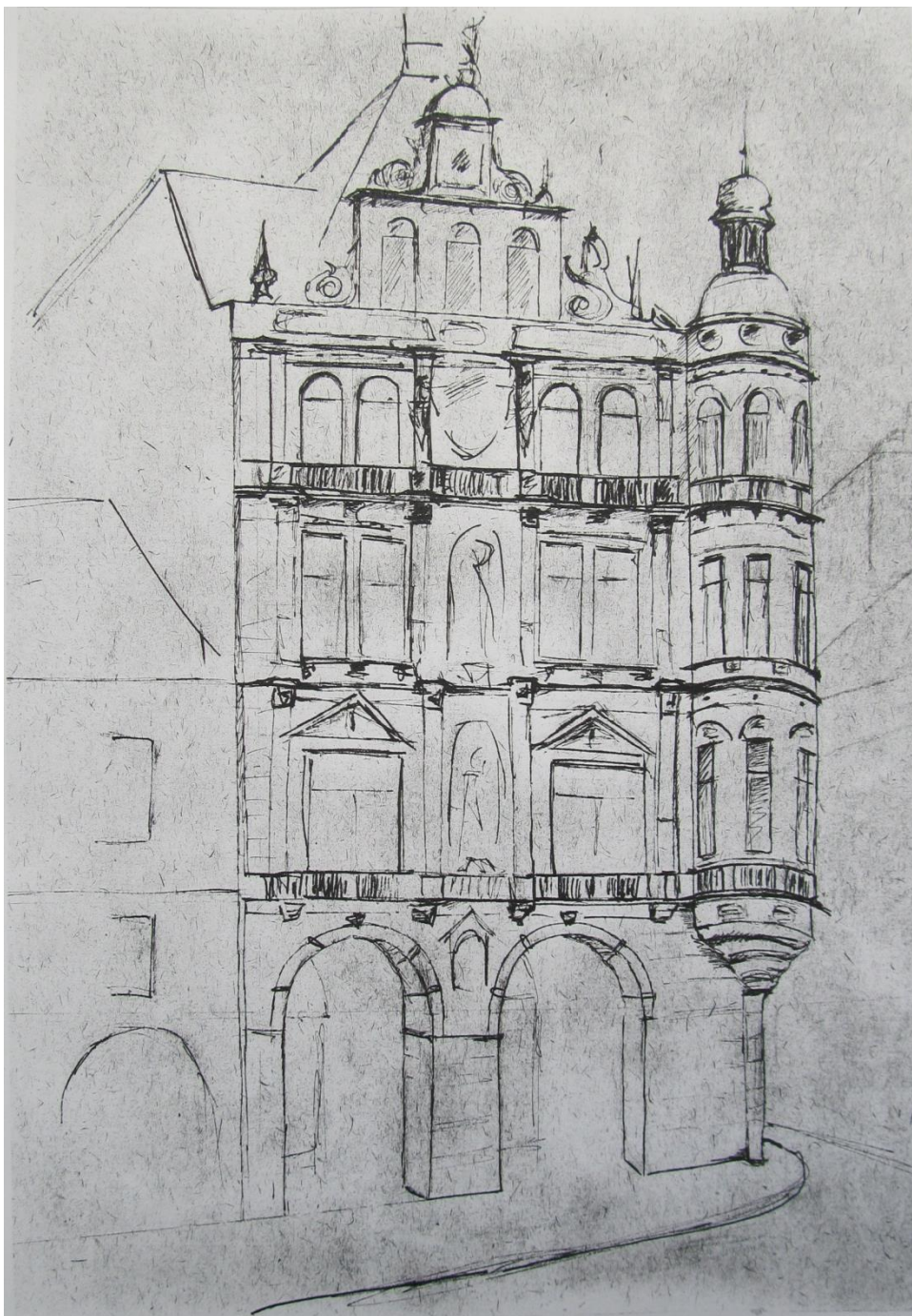
Kresba 8: Masné krámy, pohled na východní průčelí.

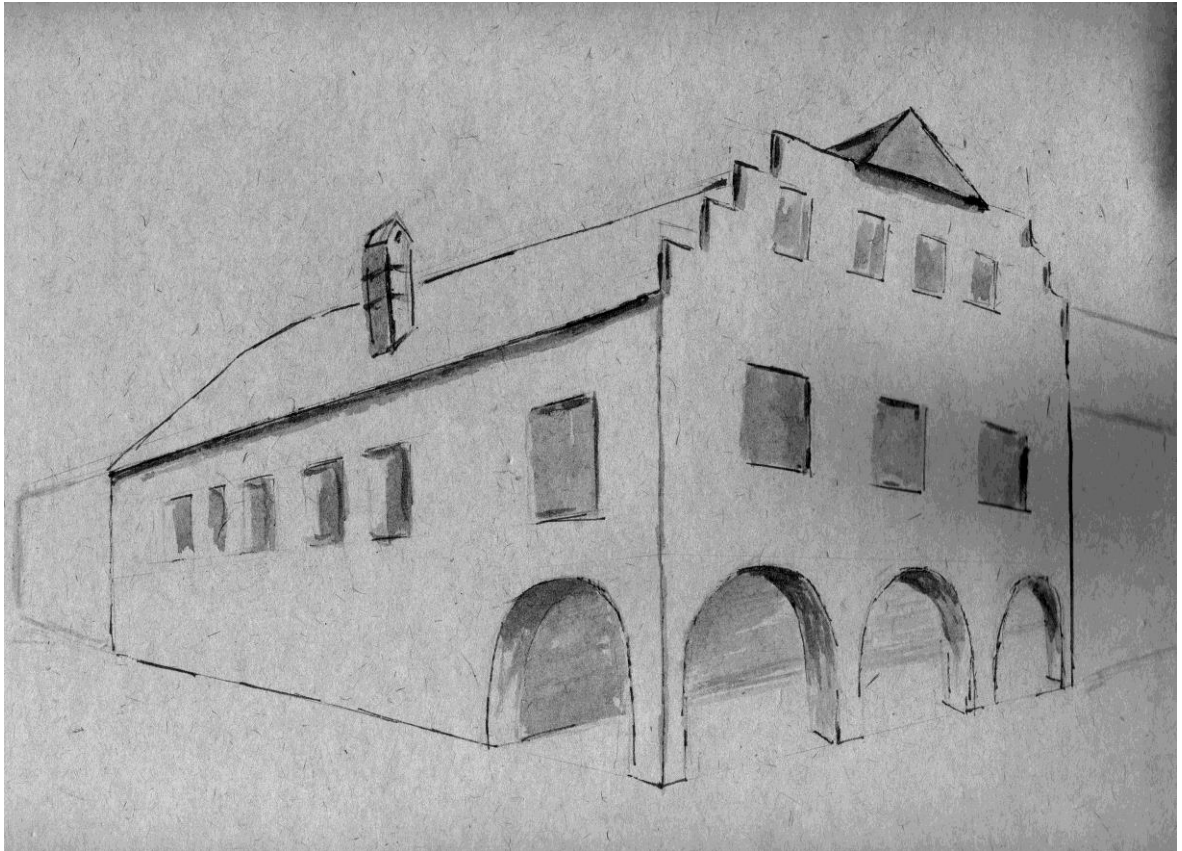
Kresba 9: Masné krámy, pohled na západní průčelí.

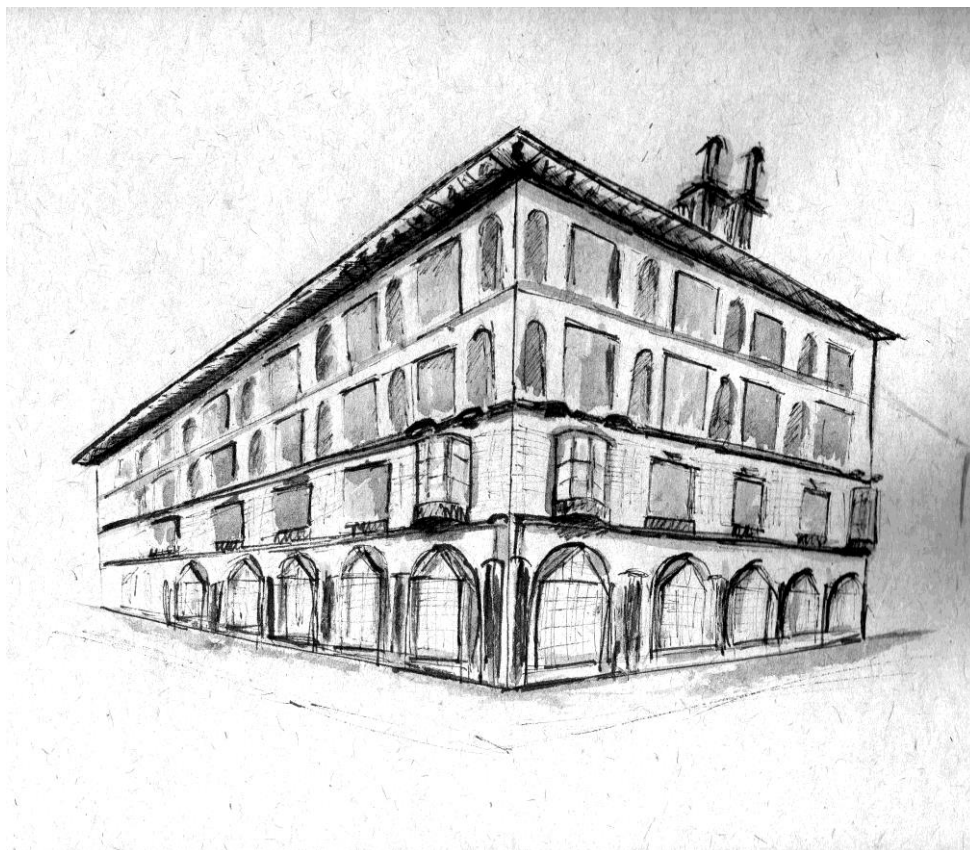
Kresba 10: Stulíkuv dům

Kresba 11: Palác Včela

Kresba 12: Etmayerův dům

Kresba 13: Bývalá spořitelna

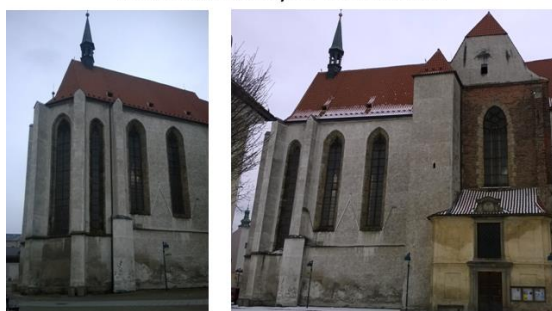
Fotodokumentace didaktické části

Architektura V Českých Budějovicích

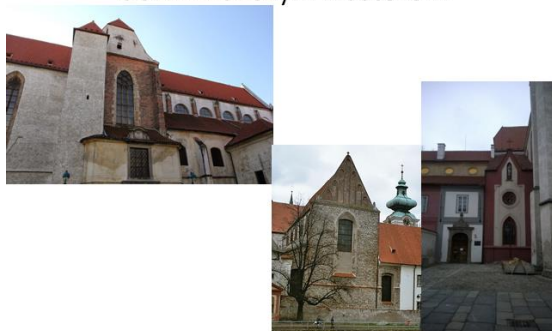
Obrázek č. 1: Prezentace na architekturu v Českých Budějovicích

Kostel Obětování Panny Marie s dominikánským klášteřem

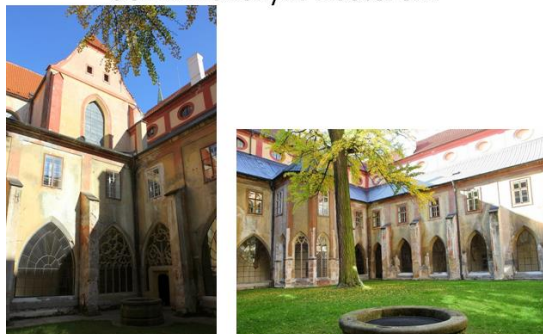
Obrázek č. 2: Prezentace na architekturu v Českých Budějovicích

Kostel Obětování Panny Marie s dominikánským klášteřem

Obrázek č. 3: Prezentace na architekturu v Českých Budějovicích

Kostel Obětování Panny Marie s
dominikánským klášteřem

Obrázek č. 4: Prezentace na architekturu v Českých Budějovicích

Dům narožku ulice Kanovnické a
náměstím Přemysla Otakara II.

Obrázek č. 5: Prezentace na architekturu v Českých Budějovicích

Radnice

Obrázek č. 6: Prezentace na architekturu v Českých Budějovicích

Radnice

Obrázek č. 7: Prezentace na architekturu v Českých Budějovicích

Radnice

Obrázek č. 8: Prezentace na architekturu v Českých Budějovicích

Architektura

Gotický a renesanční sloh

Obrázek č. 9: Prezentace ukázek staveb

- dům Jana Kaliny, (gotika), České budějovice

Obrázek č. 10: Prezentace ukázek staveb

- Staroměstská mostecká věž, (gotika), Praha

Obrázek č. 11: Prezentace ukázek staveb

- Klášter ve Zlaté Koruně, 1263 (gotika)

Obrázek č. 12: Prezentace ukázek staveb

-1597 sgrafita na pozdně renesančním měšťanském domě, České Budějovice

Obrázek č. 13: Prezentace ukázek staveb

- Zátkův dům, (renesance),
České Budějovice

Obrázek č. 14: Prezentace ukázek staveb

- Masné krámy, 1554 (renesance),
České Budějovice

Obrázek č. 15: Prezentace ukázek staveb

- Kneisslův dům, 1557 (renesance),
České Budějovice

Obrázek č. 16: Prezentace ukázek staveb

- dům U Minuty na Staroměstském náměstí,
(renesance), Praha

Obrázek č. 17: Prezentace ukázek staveb

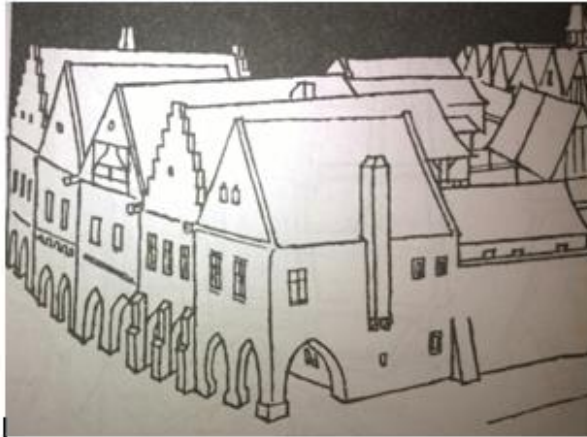
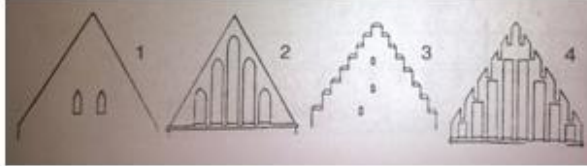

- Týnská škola na Staroměstském náměstí,
(renesance), Praha

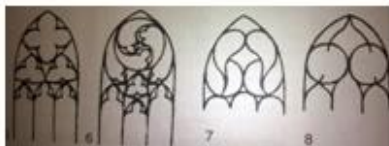
Obrázek č. 18: Prezentace ukázek staveb

Gotický sloh

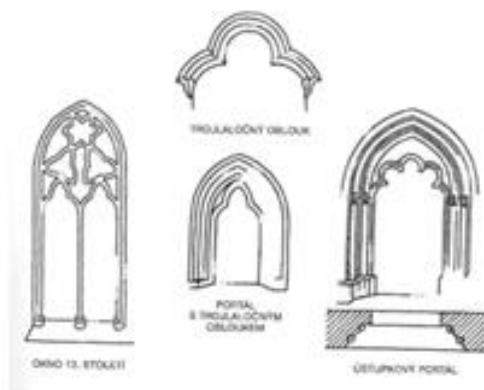
Gotické štíty

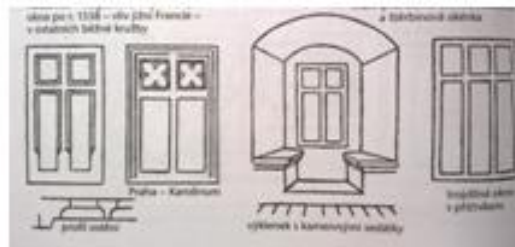
Gotické okna (sekční)

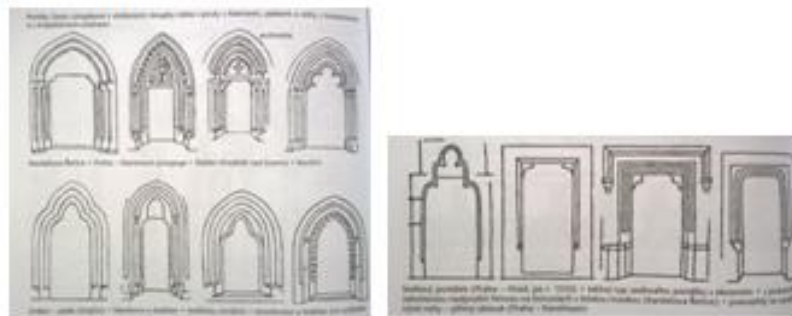
Obrázek č. 19: Ukázky slohů

Gotické okna (civilní)

Gotické portály

Obrázek č. 20: Ukázky slohů

Renesanční sloh

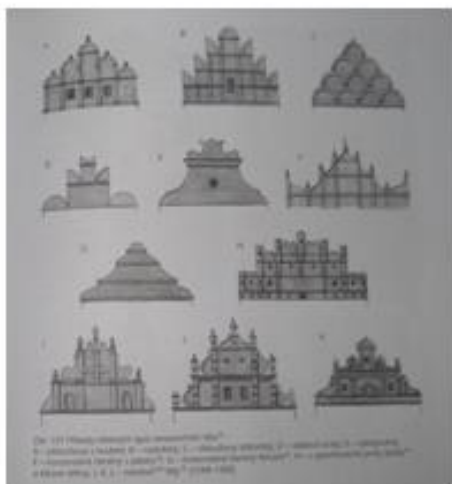
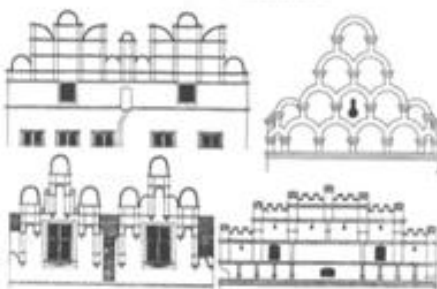
Renesanční štítový domů

Čechy, Praha 1, Olšanská tř. čp. 729,
dům U zlatého stromku,
▲ arkáda v nádvouí městského domu

Čechy, Nové Město nad Metují,
rekonstrukce renesanční špravy domů
na náměstí
▼

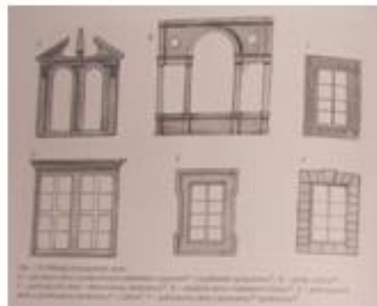
▼ Renesanční šprava domovcích štítů
městských domů

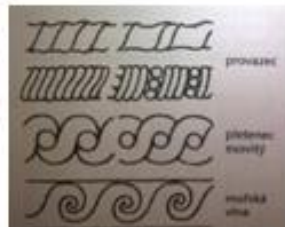
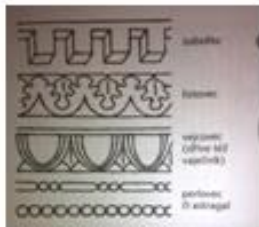
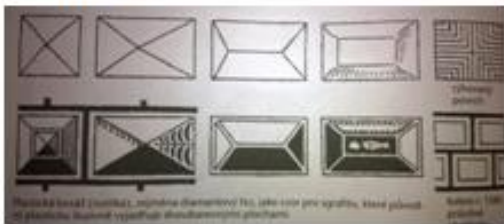
Obrázek č. 21: Ukázky slohů

Renesanční okna

Renesanční sgrafitto

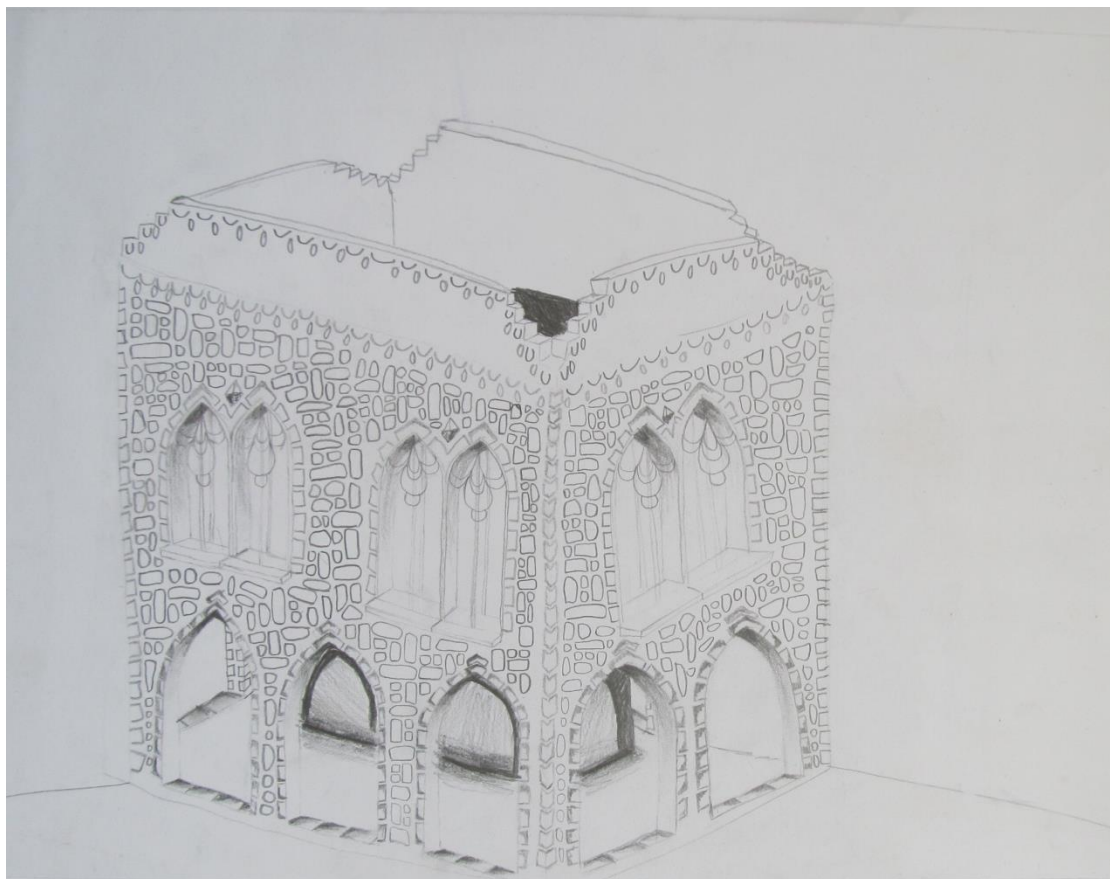
Obrázek č. 22: Ukázky slohů

Obrázek č. 23: Žák č. 1

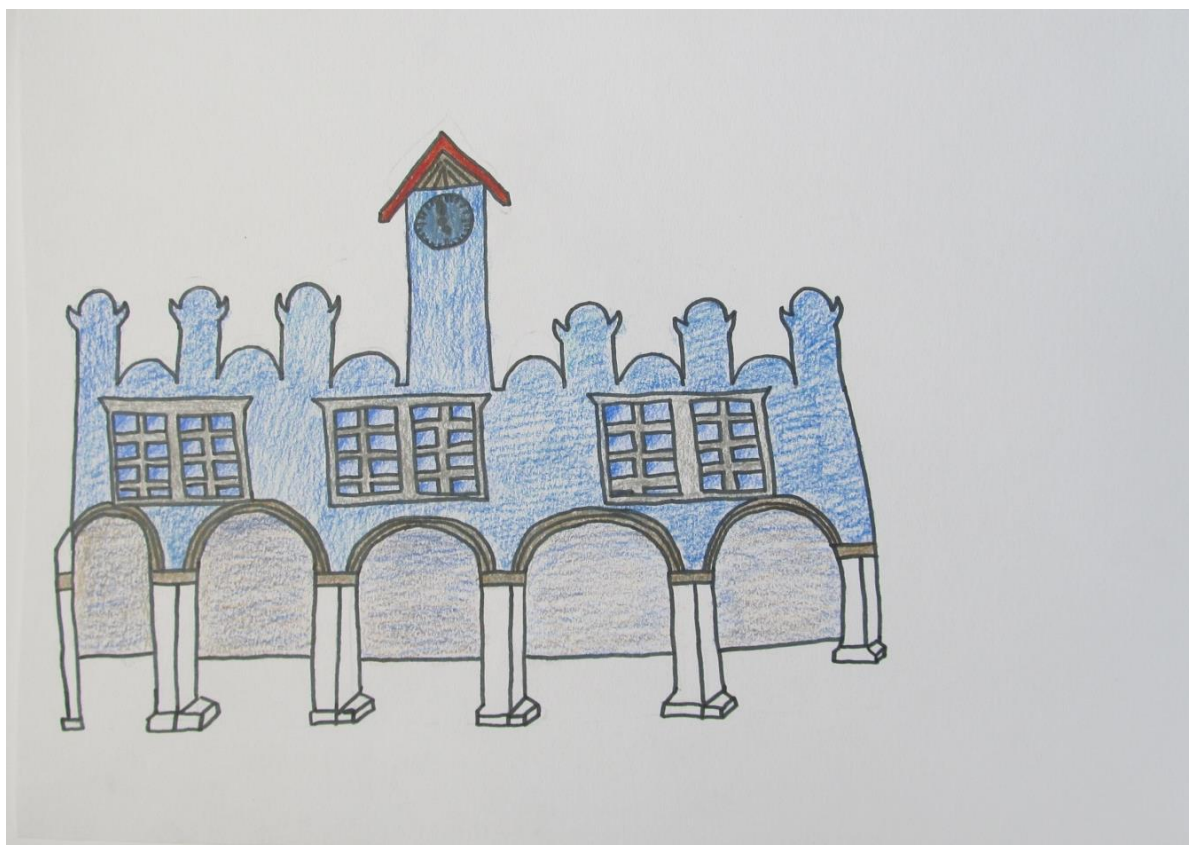
Obrázek č. 24: Žák č. 2

Obrázek č. 25: Žák č. 3

Obrázek č. 26: Žák č. 4

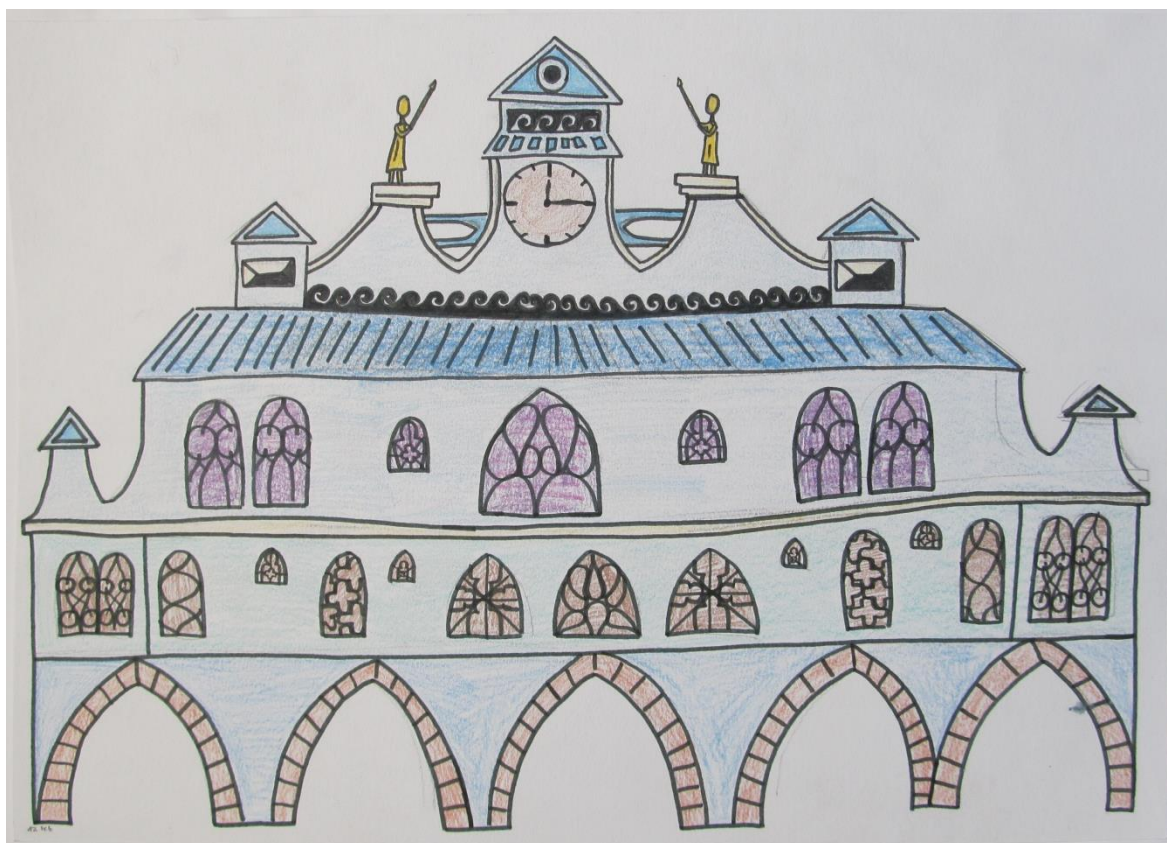
Obrázek č. 27: Žák č. 5

Obrázek č. 28: Žák č. 6

Obrázek č. 29: Žák č. 7

Obrázek č. 30: Žák č. 8

Obrázek č. 31: Žák č. 9

Obrázek č. 32: Žák č. 10

Obrázek č. 33: Žák č. 11

Zdroje obrazových příloh teoretické části

- Obr. 1. KOL. *Encyklopedie Českých Budějovic*. 1. vyd. České Budějovice: Nebe, 1998, 340 s. ISBN 80-238-3392-8.
- Obr. 2. KOL. *Encyklopedie Českých Budějovic*. 1. vyd. České Budějovice: Nebe, 1998, 389s. ISBN 80-238-3392-8.
- Obr. 3. KOL. *Encyklopedie Českých Budějovic*. 1. vyd. České Budějovice: Nebe, 1998, 408 s. ISBN 80-238-3392-8.
- Obr. 4. KOL. *Encyklopedie Českých Budějovic*. 1. vyd. České Budějovice: Nebe, 1998, 409 s. ISBN 80-238-3392-8.
- Obr. 5. BINDER, Milan a Jan SCHINKO. *Věže a věžičky Českých Budějovic, aneb, Nejen Praha je stověžatá*. 1. vyd. České Budějovice: M. Binder, 2006, 20 s. ISBN 80-903636-2-8.
- Obr. 6. PAVELEC. Petr. *České Budějovice: klášterní kostel Obětování Panny Marie*. České Budějovice: Pavelec, Petr, 1997, 2 s. ISBN neuvedeno
- Obr. 7. PAVELEC. Petr. *České Budějovice: klášterní kostel Obětování Panny Marie*. České Budějovice: Pavelec, Petr, 1997, 9 s. ISBN neuvedeno
- Obr. 8. Foto Gabriela Humlová.
- Obr. 9. KOVÁŘ, Daniel. *České Budějovice*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2006, Zmizelé Čechy. ISBN 80-7185-752-1.
- Obr. 10. BINDER, Milan a Jan SCHINKO. *České Budějovice zmizelé aneb 100 porovnání zmizelých objektů se současným stavem*. 1. vydání. České Budějovice: Milan Binder, 2007, 6 s. ISBN 978-903636-3-2.
- Obr. 11. KOVÁŘ, Daniel. *České Budějovice*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2006, Zmizelé Čechy. ISBN 80-7185-752-1.
- Obr. 12. BINDER, Milan a Jan SCHINKO. *České Budějovice zmizelé aneb 100 porovnání zmizelých objektů se současným stavem*. 1. vydání. České Budějovice: Milan Binder, 2007, 6 s. ISBN 978-903636-3-2.
- Obr. 13. , D; STORM, V. a kol. *Masné krámy*. In *Encyklopedie Českých Budějovic* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/masne-kramy>.
- Obr. 14. KOVÁŘ, Daniel. *České Budějovice*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2006, Zmizelé Čechy. ISBN 80-7185-752-1.
- Obr. 15. KOL. *Palác Včela (Biene)*. In *Slavné stavby* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://slavnestavby.cz/?i=3303/palac-vcela-biene>.
- Obr. 16. KOVÁŘ, Daniel. *České Budějovice*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2006, Zmizelé Čechy. ISBN 80-7185-752-1.
- Obr. 17. MCU s.r.o. *Prohlídka města České Budějovice- Okolí náměstí Přemysla Otakara II.*. In *Visit Ceske Budejovice.cz* [online]. [2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.visitceskebudejovice.cz/img/146b.jpg>